

Új molekuláris diagnosztikai lehetőségek a nukleáris medicinában

Zámbó Katalin

PTE Orvosi Képző Klinika Nukleáris Medicina Tanszék

Funkcionális – molekuláris képalkotás

- A kóros szövetek megváltozott biokémiai folyamatainak láthatóvá tétele
- **Radiofarmakon**: egy alkalmas vivőmolekula és egy – a betegen kívül is detektálható - gamma-sugárzó izotóp komplexe (*Hevesy György, 1943.*)
- Vérből történő kiválasztása a vizsgálandó szerv vagy szövet **aktív funkciójának** segítségével történik
- Metabolizmus, hormonszintézis, receptor-kötődés vizsgálata **molekuláris szinten**

Fúziós képalkotás

SPECT/PET

Natív CT

Előnyök:

- funkcionális
- érzékeny
- a kóros szövet látható
- azonnal feltűnik
- pontos morfológia
- jól lokalizál
- részletdús metszetek
- etiológiai diagnózis

Hátrányok:

- aspecifikus
- nehéz lokalizálni
- nem ad méretet
- nem „lát” funkciót
- „túl sok” információ
- nem elég érzékeny

$$1 + 1 = 3!$$

SPECT/PET/CT

Egy régió SPECT vizsgálata: 20-25 perc

Egésztest PET vizsgálat: 25-40 perc

Kiegészítő fej-nyaki felvétel: 10-15 perc

Low-dose CT: ~30 sec

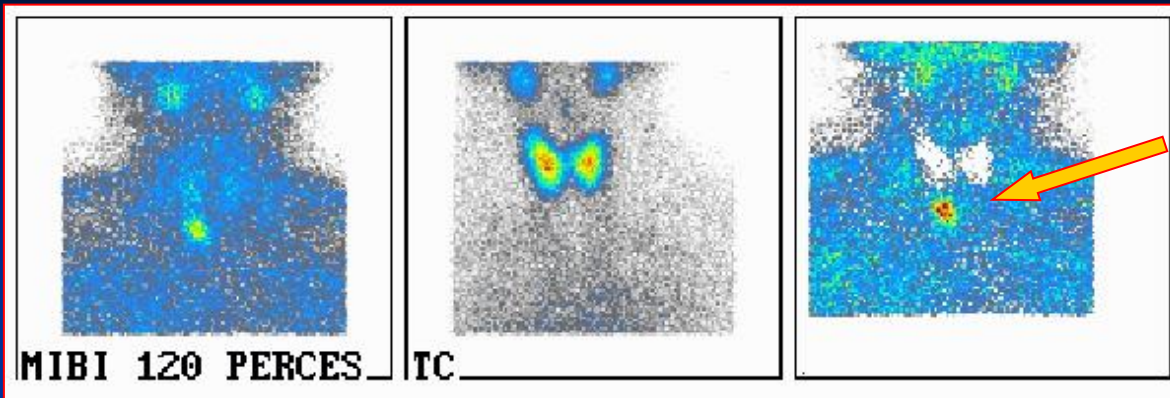
Diagnosztikus lehetőségek

- **Indirekt szcintigráfiák** gamma-sugárzó radiofarmakonokkal (csont, tüdő, máj, vese, pajzsmirigy, mellékpajzsmirigy, stb.)
- **Direkt - tumorokban dúsuló - radiofarmakonok**
  - - *aspecifikus*: ^{99m}Tc -MDP, ^{201}Tl -klorid, ^{99m}Tc -MIBI, ^{99m}Tc -tetrofosmin, ^{67}Ga -citrát
  - - *specifikus*: somatostatin receptorhoz (^{111}In -Octreoscan, ^{99m}Tc -Neospect), adrenerg receptorhoz (^{131}I , ^{123}I -MIBG) kötődő, hormonszintézisben résztvevő (^{131}I -Nor-cholesterol) radiofarmakonok
- **PET/CT** vizsgálatok ^{18}F -FDG-vel
- **Szív vizsgálatok** – elnyelési korrekció

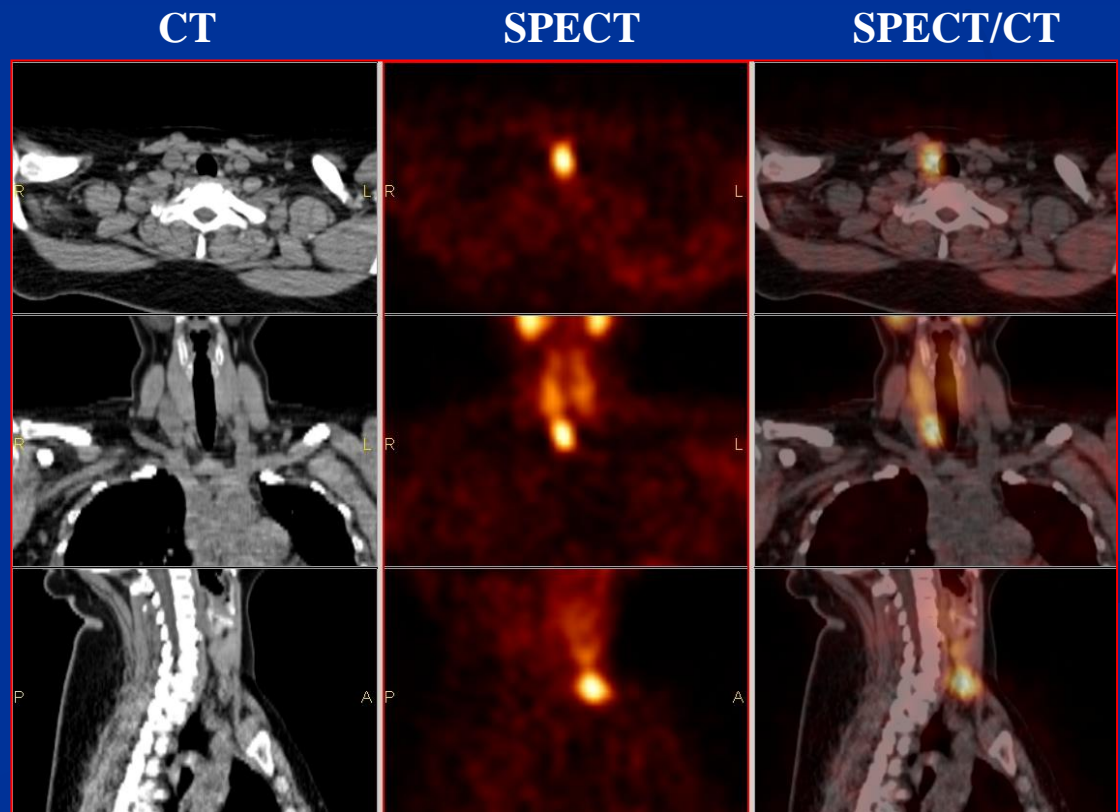
Mellékpajzsmirigy szcintigráfia

- **Radiofarmakon:** - ^{99m}Tc -pertechnetát
(a pajzsmirigyszövetben dúsul)
- ^{99m}Tc -MIBI
(a mitochondriumokban gazdag szöветекеben dúsul)
- **Subtractio:** a két kép kivonása után jól látható a sejtdús mellékpajzsmirigy szövet
- **„Wash-out” technika:** két időpontban (10-20. perc, 120. perc) vizsgáljuk

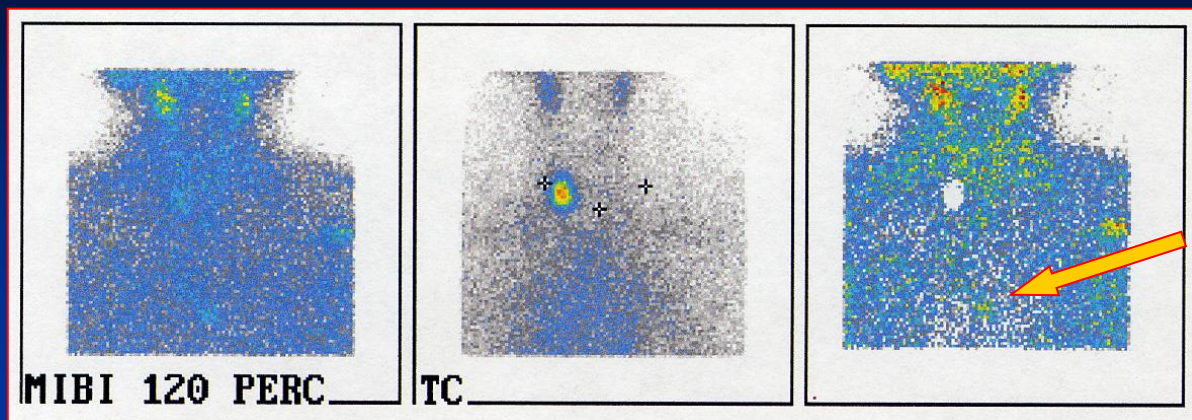
Mellékpajzsmirigy adenoma a jobb lebeny alsó pólusa alatt

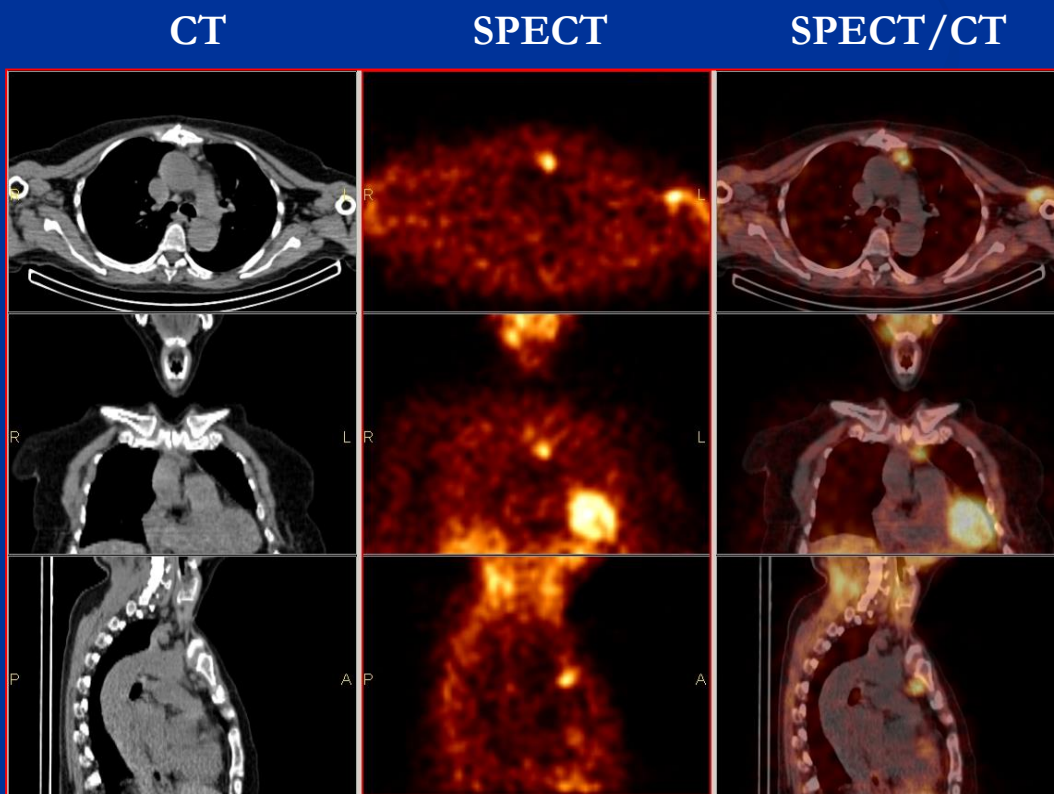
Késői
subtractios felvétel

Recidiv retrosternális mellékpajzsmirigy adenoma

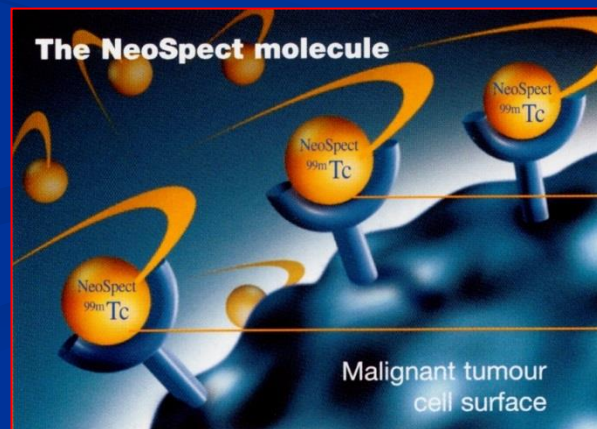
Késői
subtractios felvétel

Szomatosztatin receptor szcintigráfia

- Szomatosztatin analóg peptidek:
  - ^{111}In -Octreoscan (2-es altípus)
    - GEP tumorok
  - $^{99\text{m}}\text{Tc}$ -Neospect (2, 3, 5-ös altípus)
    - carcinoid, tüdődaganatok
- **Módszer:** intravénás beadás után In jelzés esetén 24 és 48 órával,
- Tc jelzés esetén 120 perccel egésztest,
- mellkasi és hasi **SPECT/CT** felvétel készítése

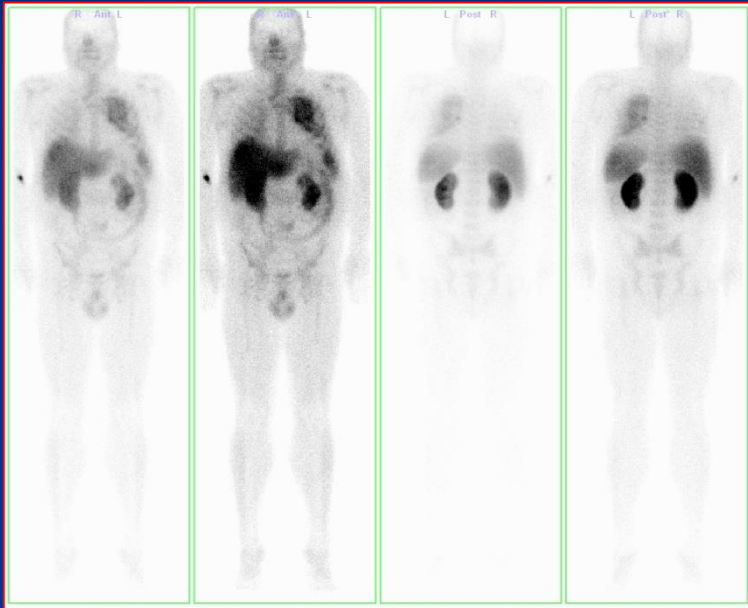
SPECT/CT változtat: 29.1%

Carcinoid a bal tüdőben?

*CT: Bal felső lebenyi térfoglaló folyamat, necrosis, atelectasia,
letokolt folyadék*

Egésztest felvételek

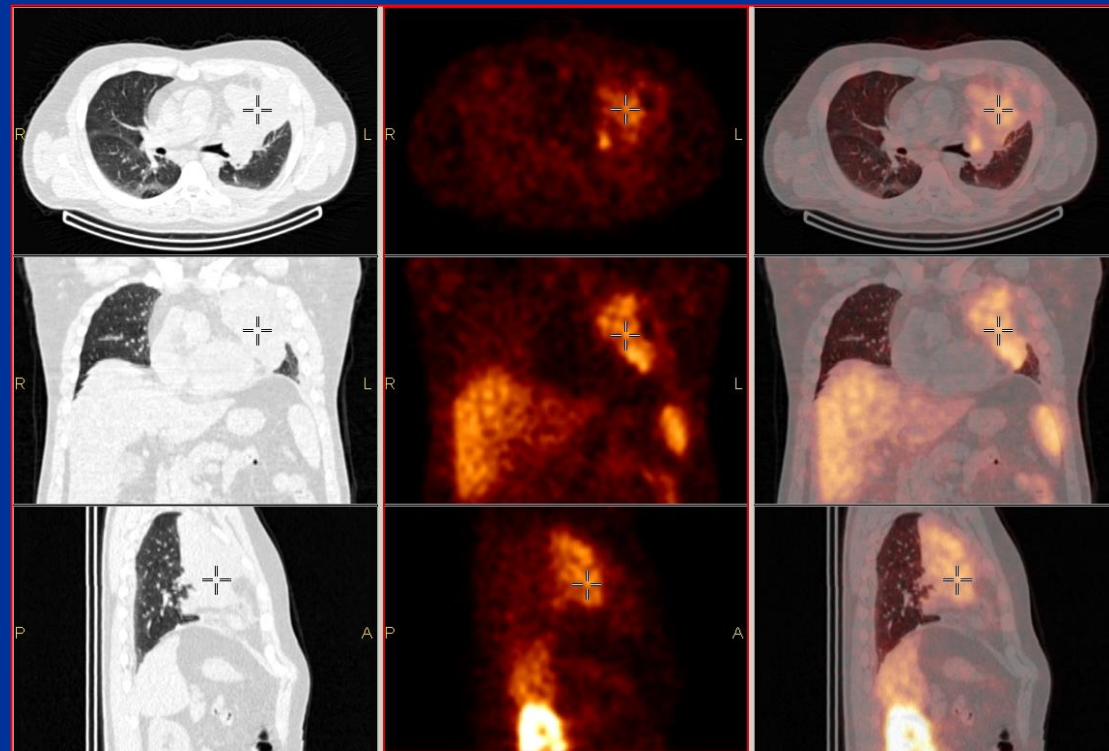

99mTc-Neospect

CT

SPECT

SPECT/CT

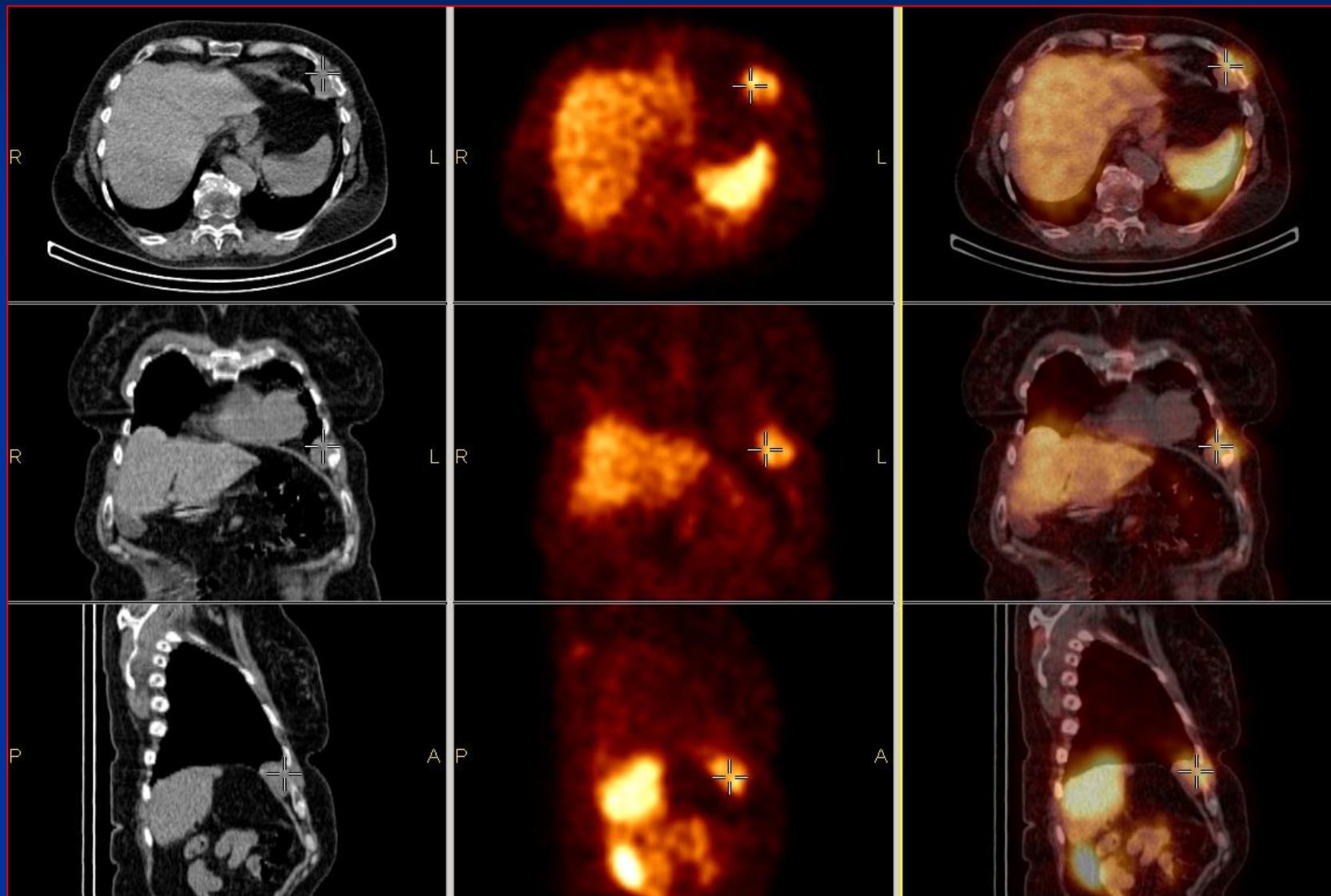

*Jobb oldali tüdőcarcinoid bal oldali mellkasfali
metastasisa - 99mTc-Neospect*

CT

SPECT

SPECT/CT

Pulmonális carcinoid

¹¹¹In-Octreoscan

Cushing syndrome tünetei

ACTH: 77,7 pg/ml

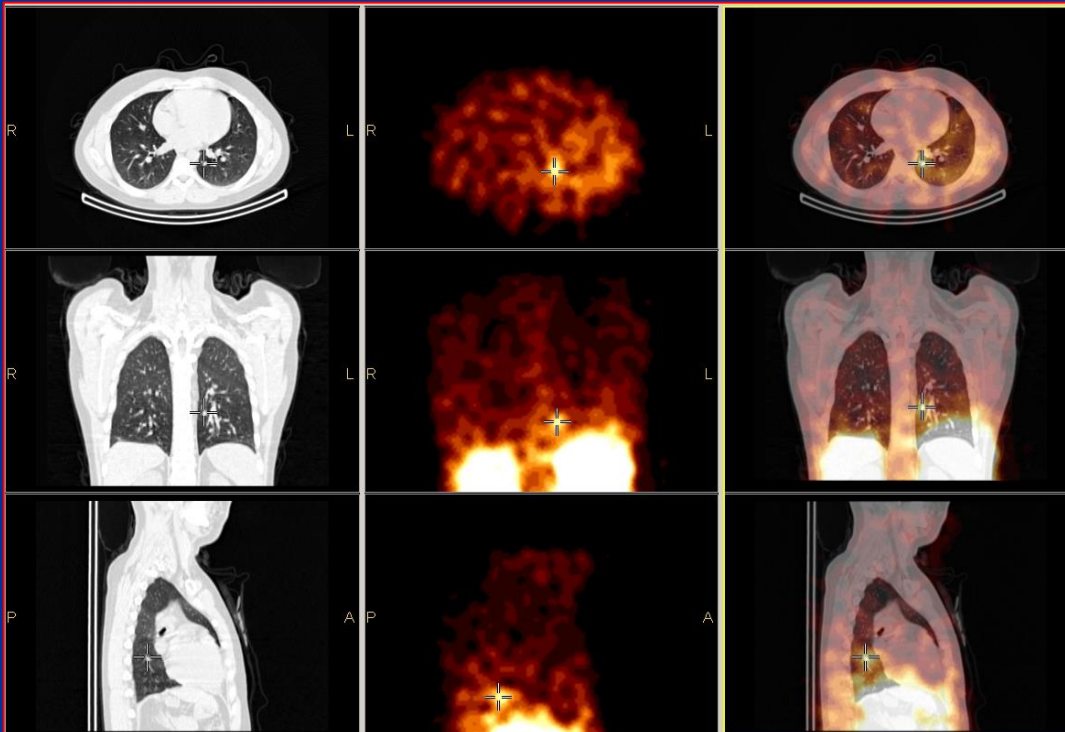
Képalkotó vizsgálatok negatívak

SPECT/CT: a bal tüdő alsó lebenyében radiofarmakon dúsulás

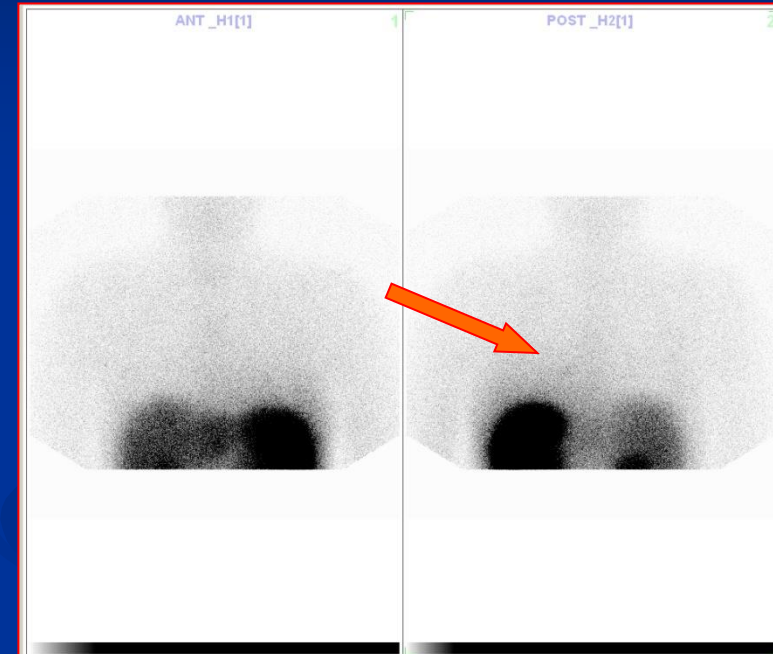
CT

SPECT

SPECT/CT

Statikus felvételek

Mellkas HRCT: bal alsó lebeny 6-os szegmentumában 8 mm-es lágyrészdenzitású képlet, lymphadenomegália nélkül

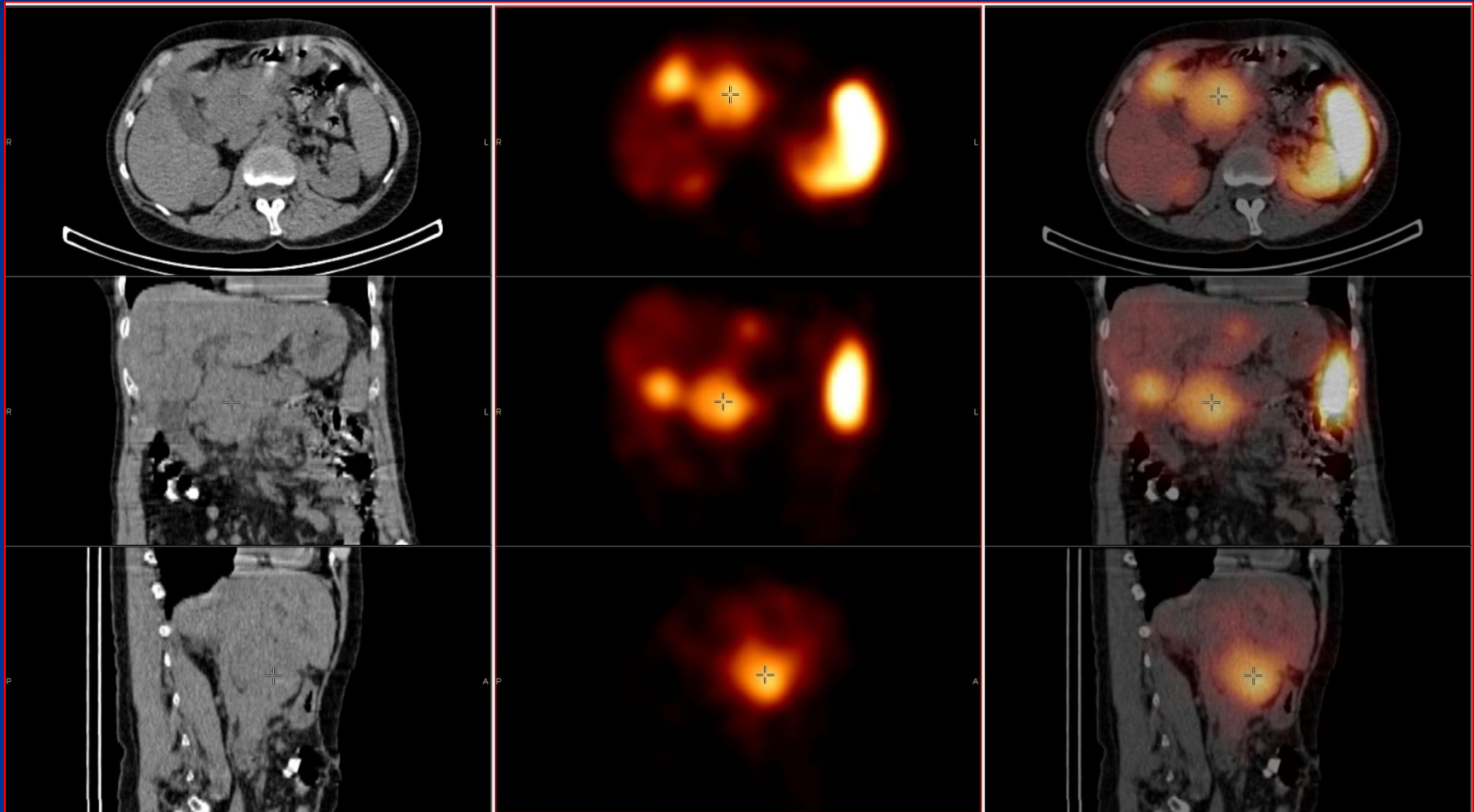
Pancreas carcinoid, staging vizsgálat

^{111}In -Octreoscan

CT

SPECT

SPECT/CT

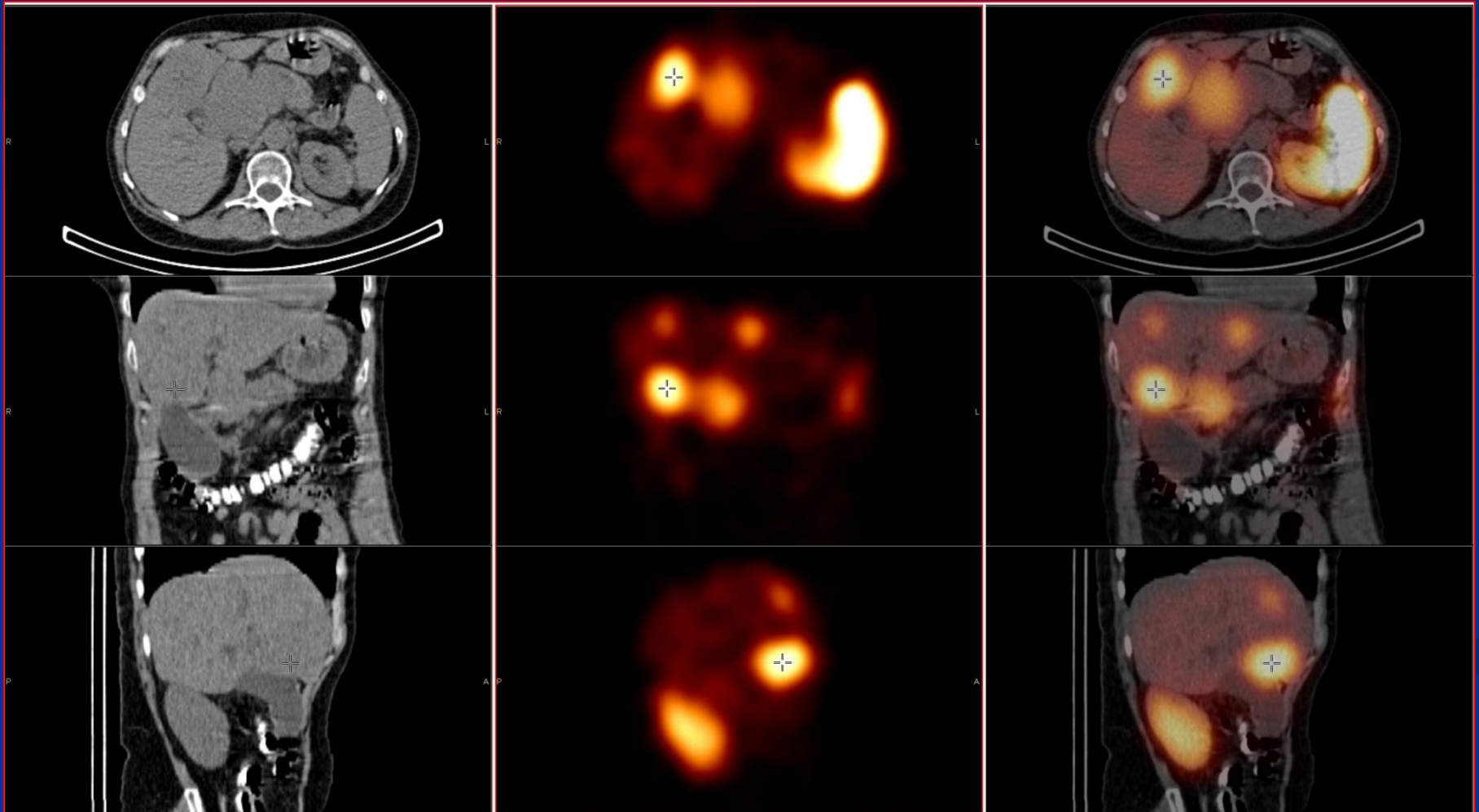
Pancreas carcinoid, májmetastasisok

^{111}In -Octreoscan

CT

SPECT

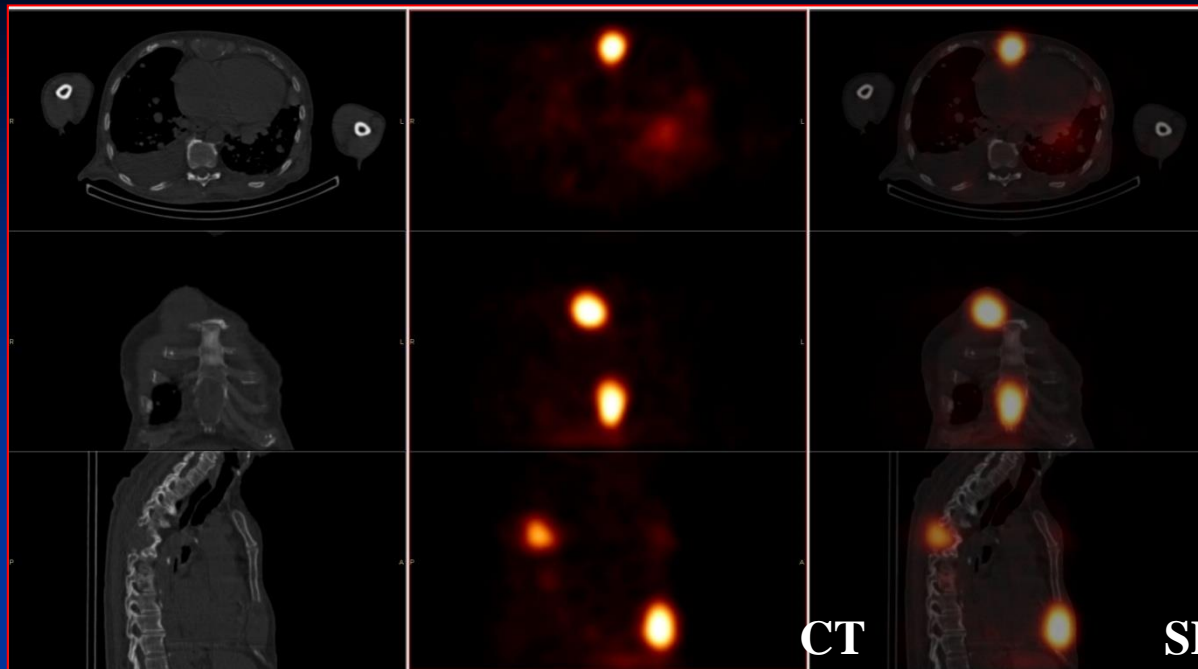
SPECT/CT

CT

SPECT

SPECT/CT

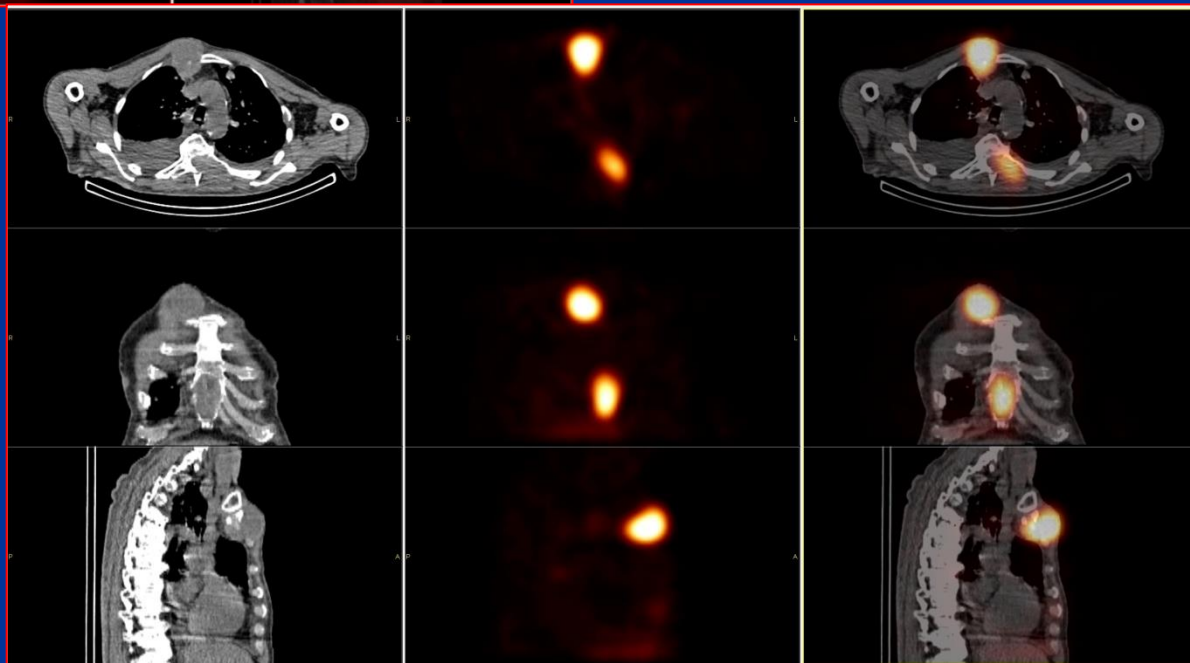
*Carcinoid
metastasisok
a mellkasvázban*

111In-Octreoscan

CT

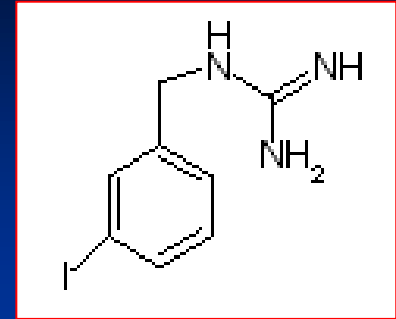
SPECT

SPECT/CT

Adrenerg receptor szcintigráfia

- **Noradrenalin analóg molekula:**
  - 123-jód-MIBG vagy
  - 131-jód-MIBG (meta-iodobenzil-guanidin)
    - pheochromocytoma, neuroblastoma
- **Módszer:** intravénás beadás után 131I jelzés esetén 24 és 48 órával, 123I jelzés esetén 4 és 24 órával egésztest, mellkasi és hasi **SPECT/CT** felvétel készítése

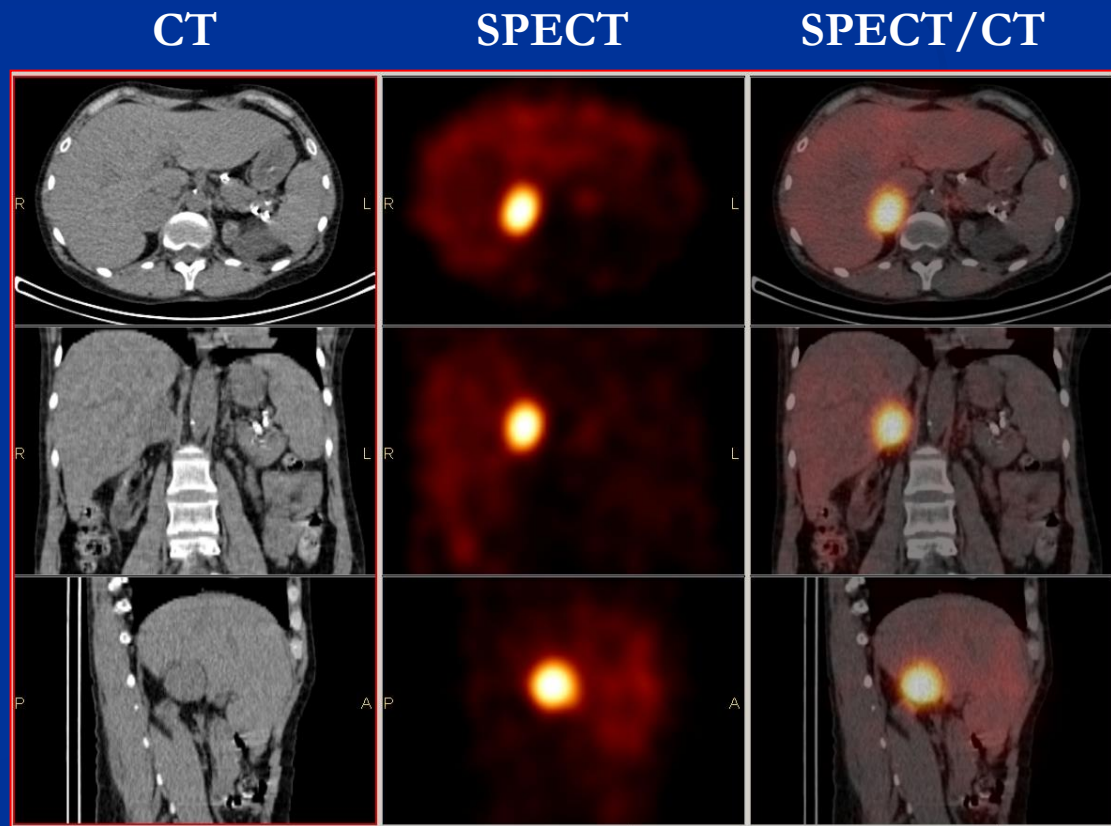
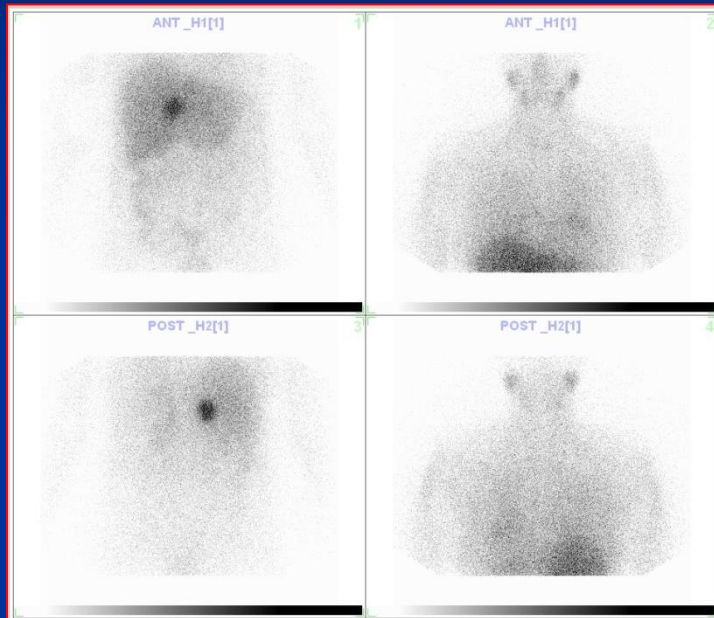

SPECT/CT változtat: 18.6%

Jobb oldali pheochromocytoma

123I-MIBG

Statikus felvételek

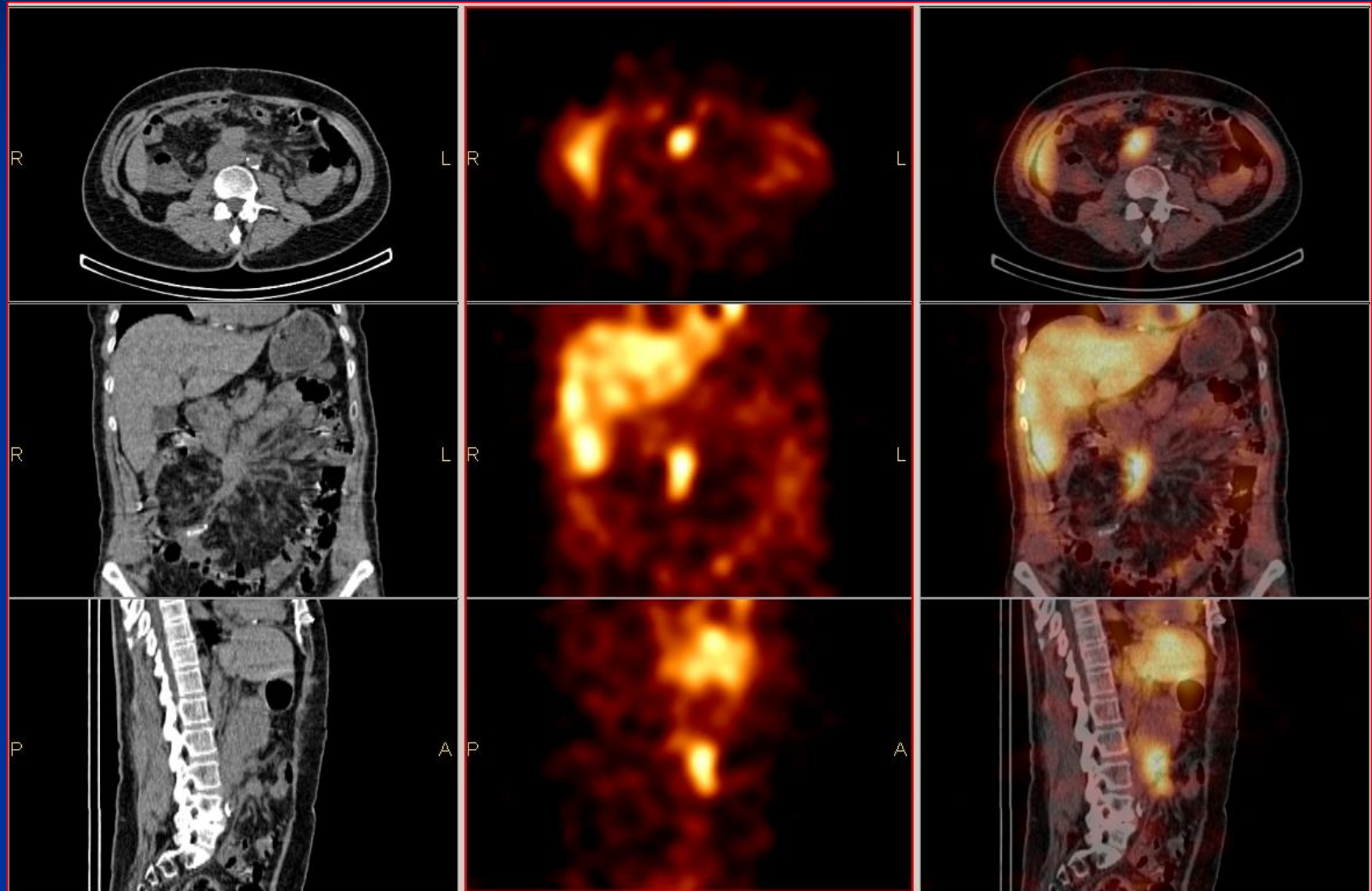

Retroperitoneális nyrokcsomó metastasis vékonybél NET műtét után – ¹²³I-MIBG

CT

SPECT

SPECT/CT

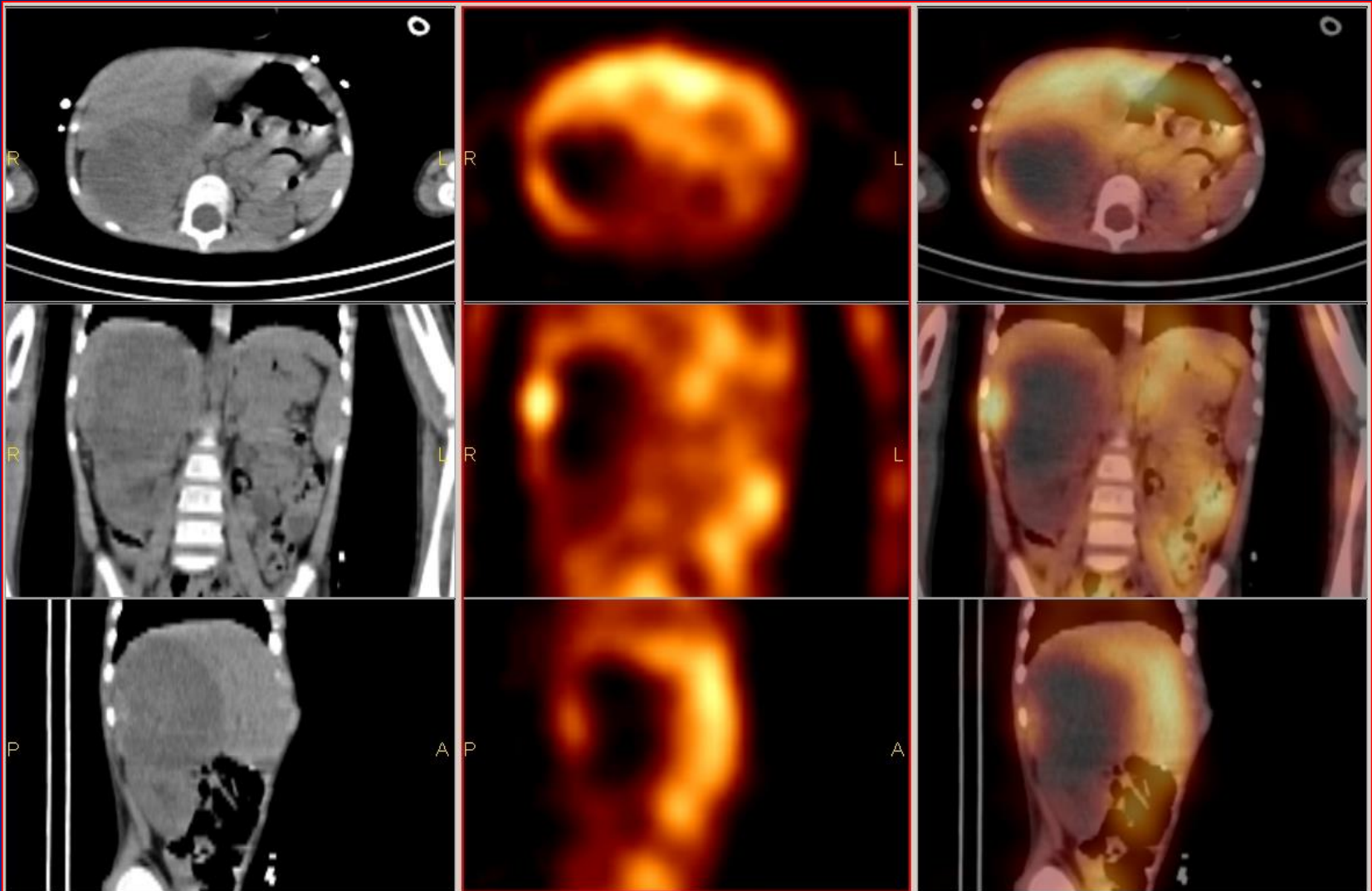
Neuroblastoma ^{123}I -MIBG vizsgálat.

Metastasis a májban?

CT

SPECT

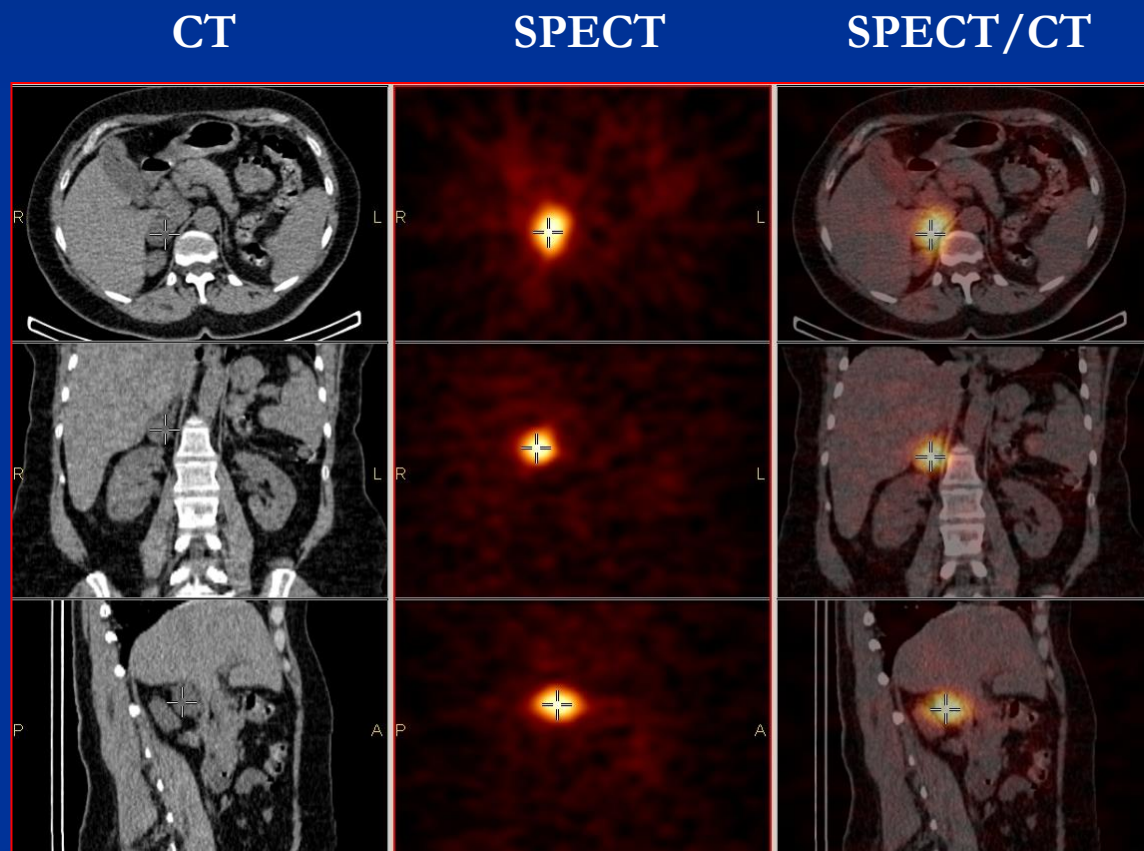
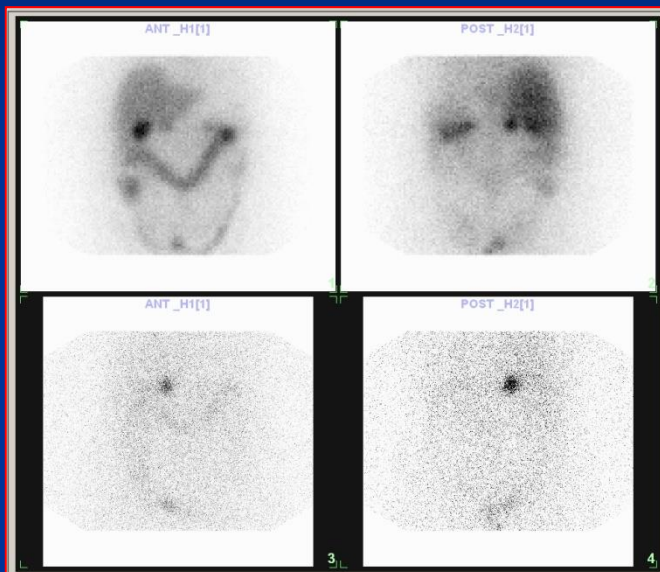
SPECT/CT

Jobb oldali mellékvesekéreg adenoma

^{131}I -Nor-cholesterol

Statikus felvételek

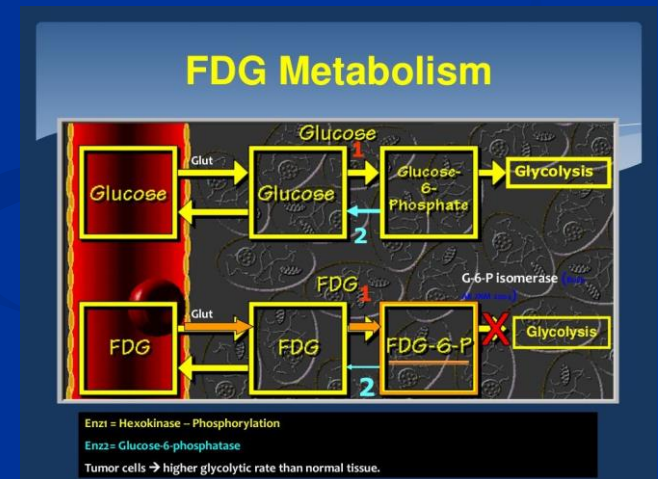

PET radiofarmakonok

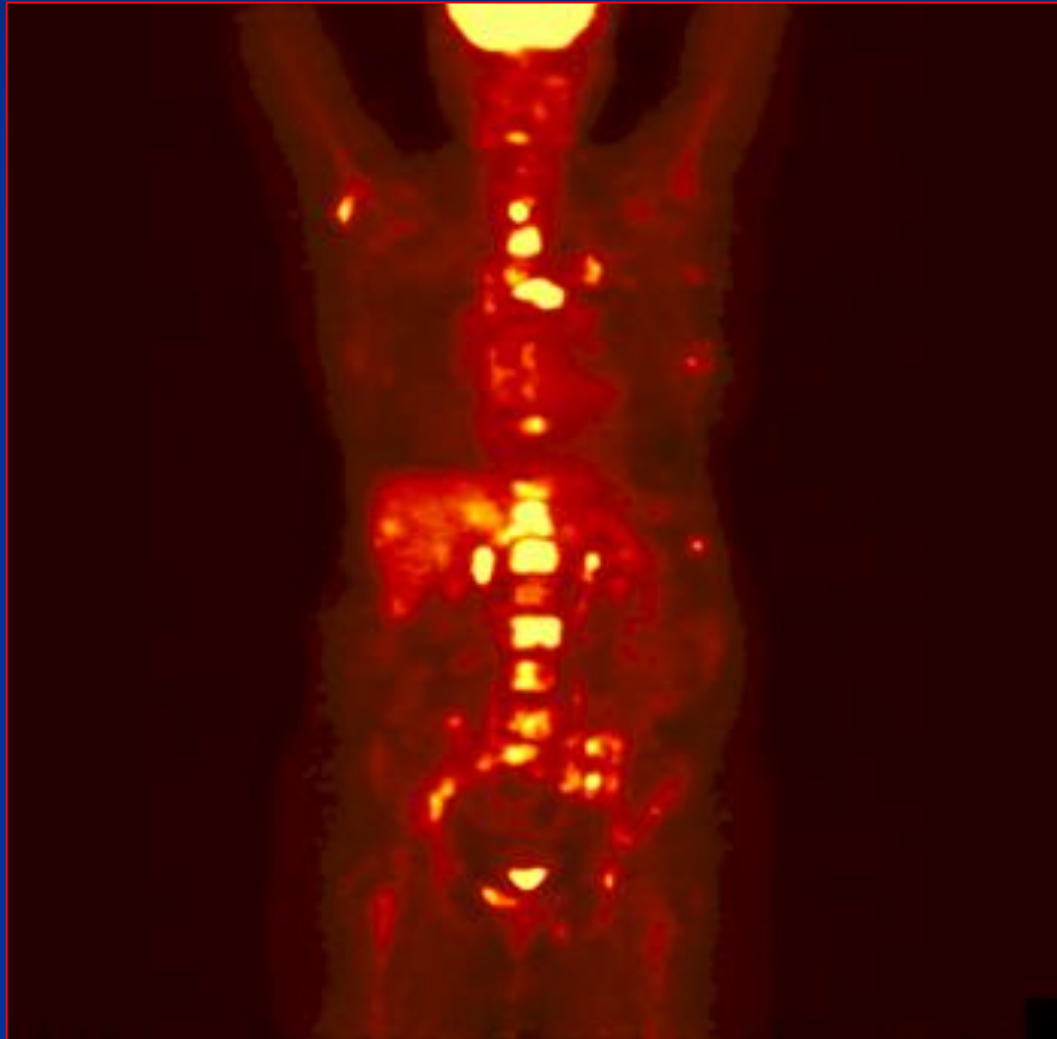
- *Glukóz-anyagcsere* *18F-FDG*
- *Aminósav-szintézis* *11C-metionin*
- Prostata daganat *68Ga-PSMA*
- NET *68Ga-DOTATOC (TATE)*
- Zsírsav anyagcsere *11C-acetát*
- Vérátfolyás *15O-víz*
- Tumor hypoxia *18F-mizonidazole*
- DNS-szintézis *11C-timidin*
- Kemoterápiás szer *18F-fluorouracil*
- Pajzsmirigy funkció *124I*
- Benzodiazepin receptor *11C-flumazenil*

Az FDG onkológiai felhasználásának alapja

- A tumorokban mind az aerob, mind az anaerob **glükolízis intenzitása megnő**
  - Fokozott glukóz-transzport
    - A sejtfelszíni glukóz-transzporter molekulák expressziója nő (GLUT1-5)
  - Fokozott hexokináz aktivitás
  - Csökkent glukóz-6-foszfátáz aktivitás
- **CAVE: cukorbetegség – 8,3 mmol/l alatt legyen a vércukor!**

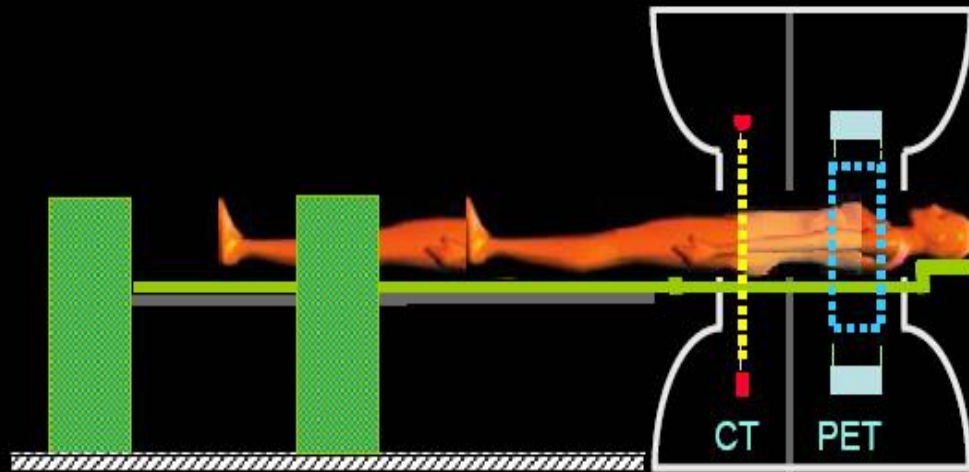
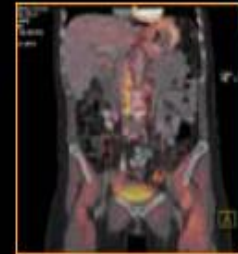

*Fokozott glukóz metabolizmus a
metastasisokban 18F-FDG-vel*

PET/CT standard protocol

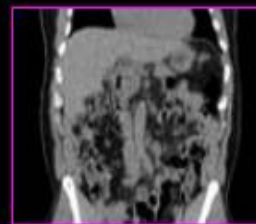
Fused
PET/CT

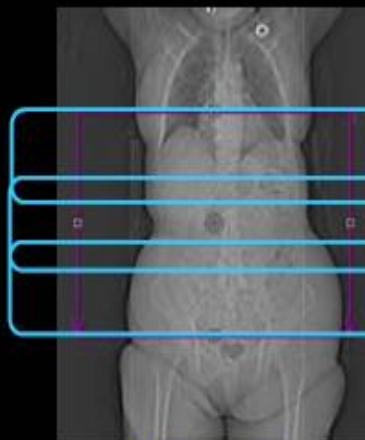
PET
emission data

Spiral CT scan
CT-based corrections

CT acquisition

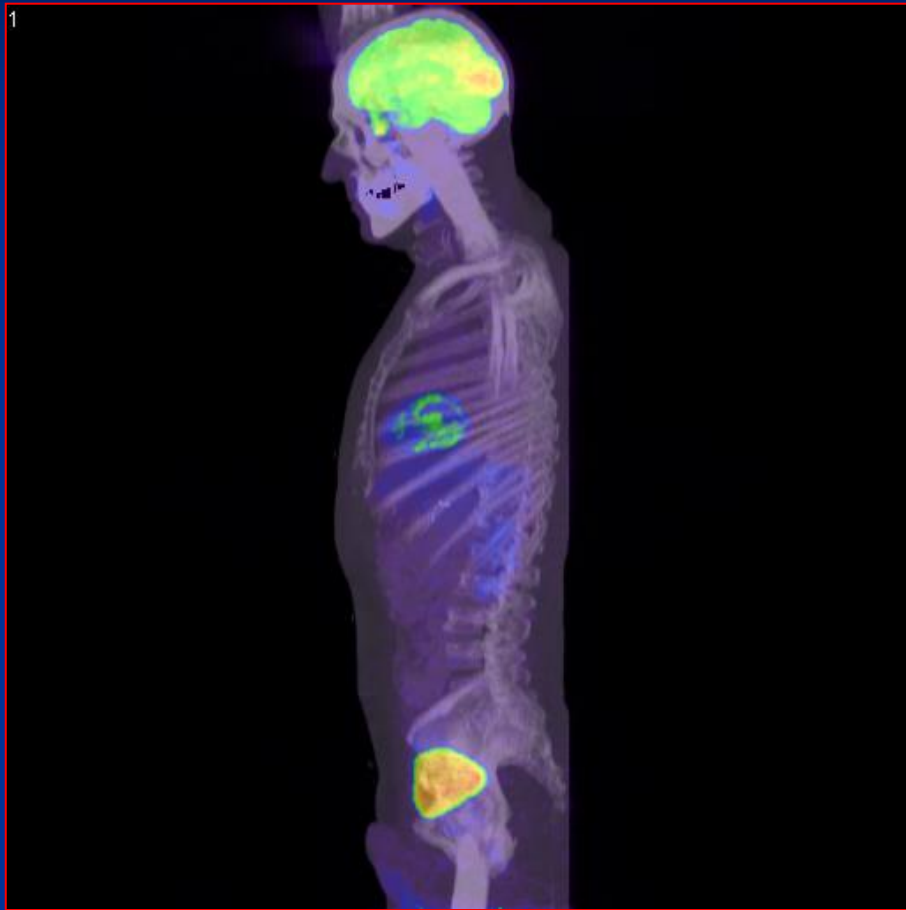

Upper limit

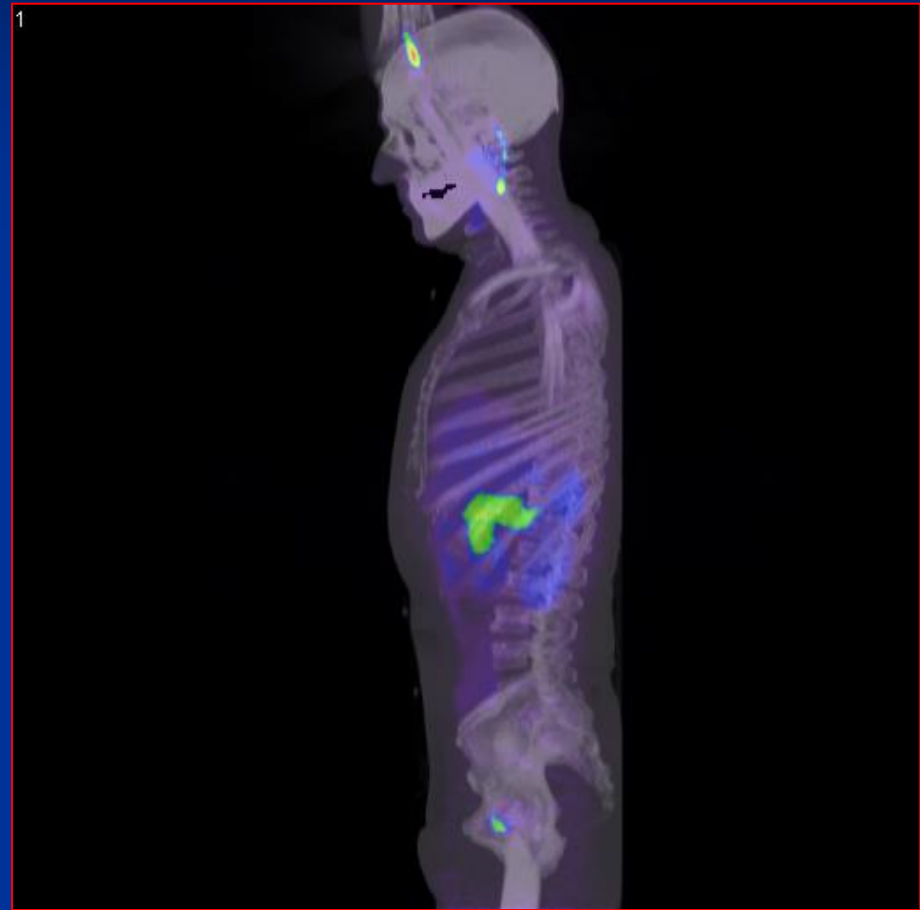
Lower limit

Topogram

Cukor-anyagcsere FDG

Zsírsav-anyagcsere 11C-acetát

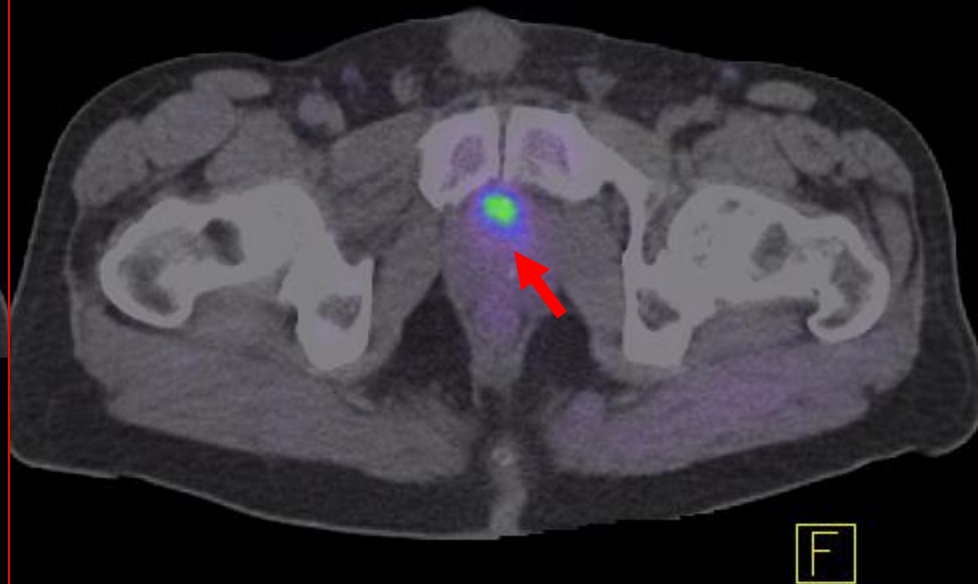

Prosztatarák

FDG

Acetát

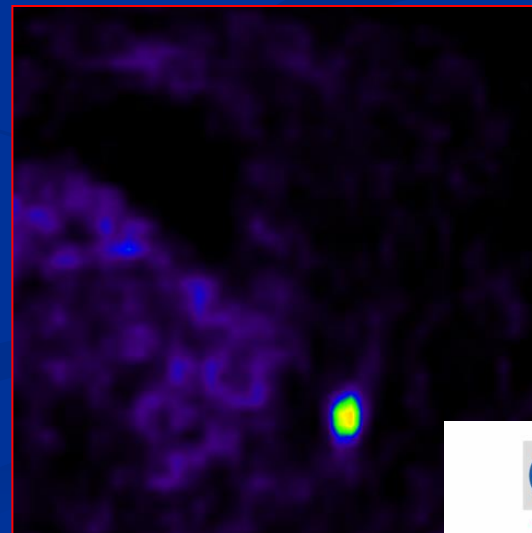
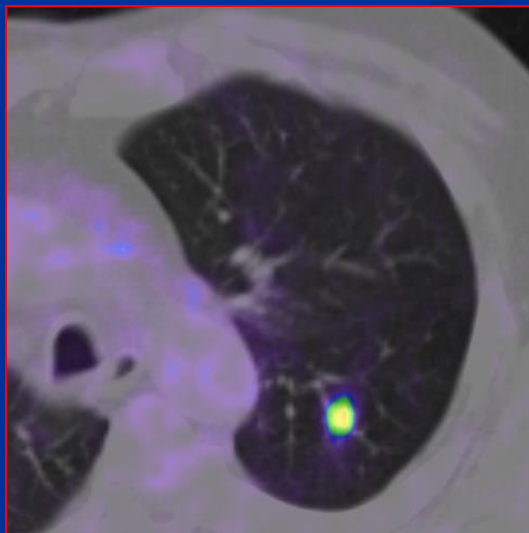
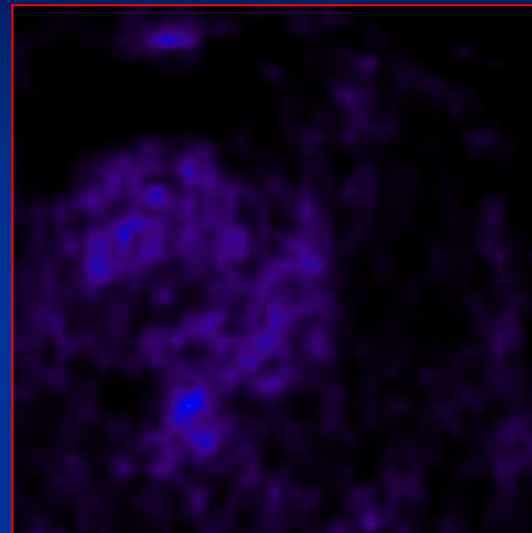
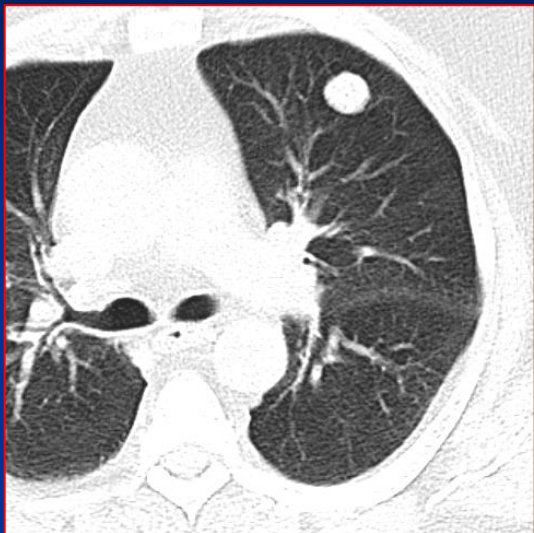
FDG-halmozás a tumorokban

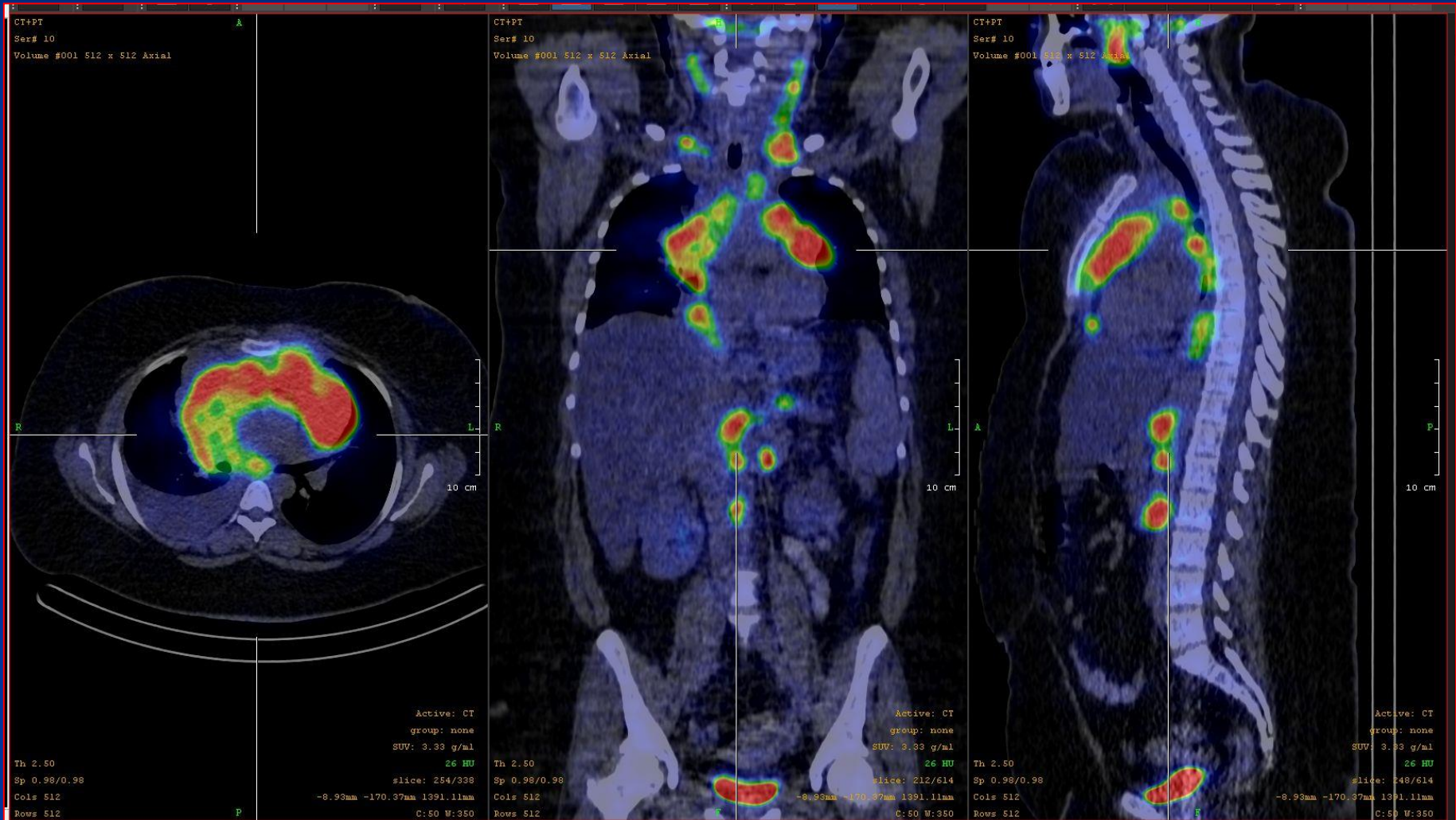
A PET/CT diagnosztika általános indikációi

- **Malignus-benignus** laesiók elkülönítése, ha egyéb eljárások nem vezettek eredményre, illetve a noninvazivitás fontos szempont
- A betegség **stádiumának** (TNM) felmérése, ezen belül mind az N2-N3 betegség elkülönítése, mind az okkult szisztémás metasztázis kimutatása
- A **malignitás** fokának megítélése (high grade gliomák)
- **Tumor-recidíva** kimutatása
- A **terápiás válasz** monitorizálása
- **Reziduális szövet** differenciálása radio-, ill. kemoterápia után
- A **biopszia** optimális **helyének** meghatározása
- **Besugárzás-tervezés**
- Ismeretlen primer tumor kimutatása

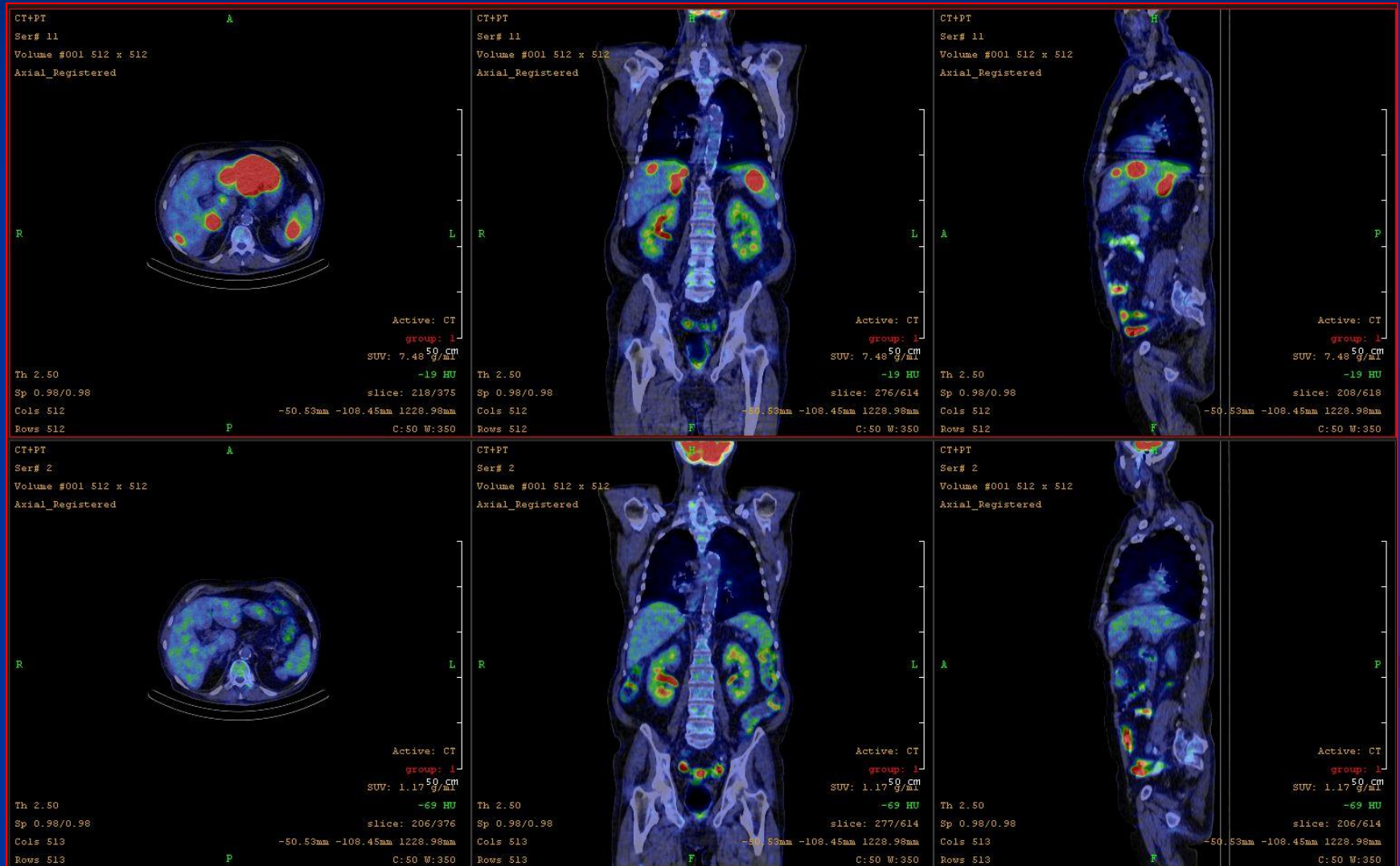
FDG pozitív és FDG negatív tüdőfolyamat

Lymphoma primer staging

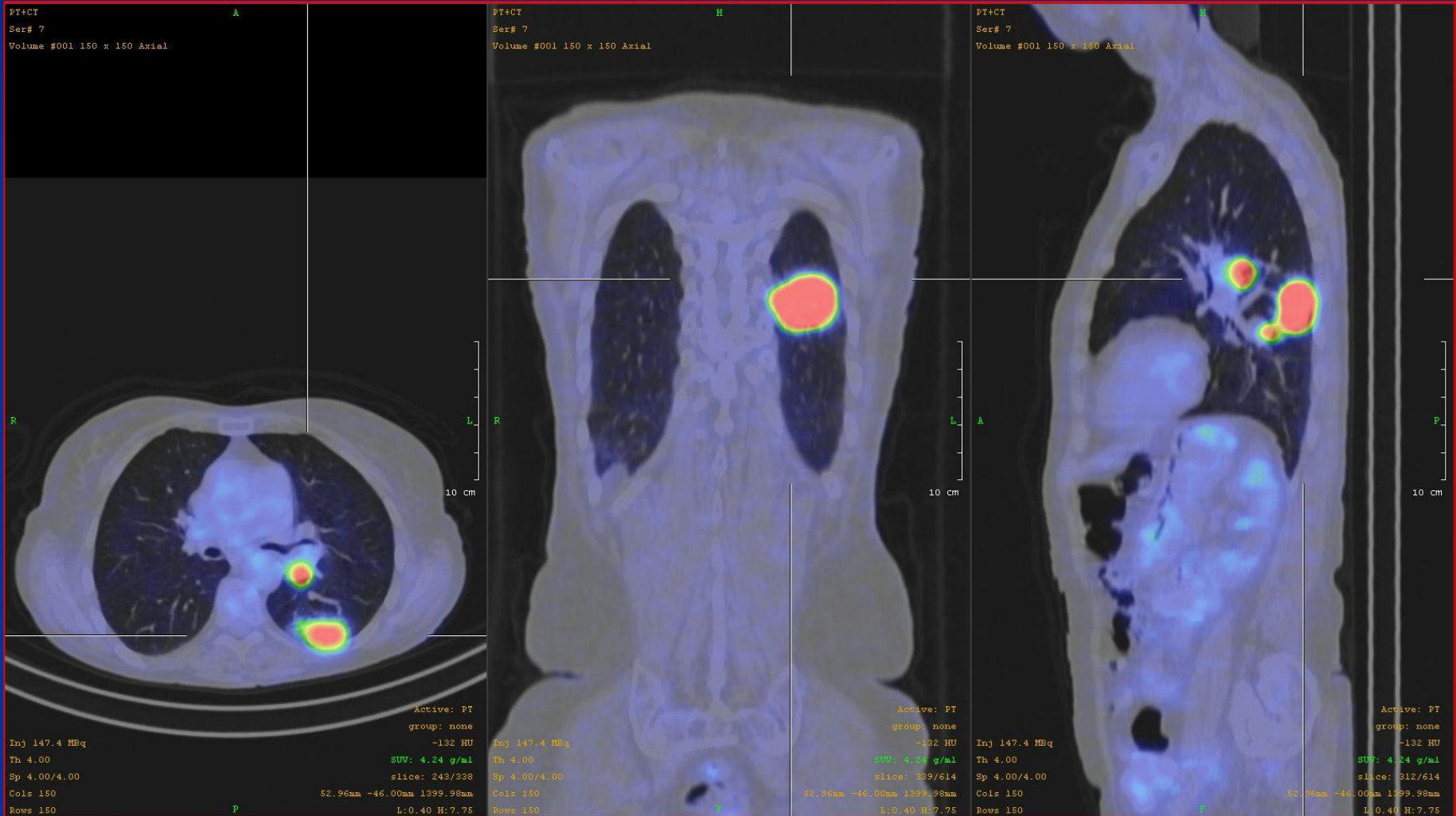
Primér staging és interim (2-3. kezelés utáni) vizsgálat DLBCL máj és lép manifestatio

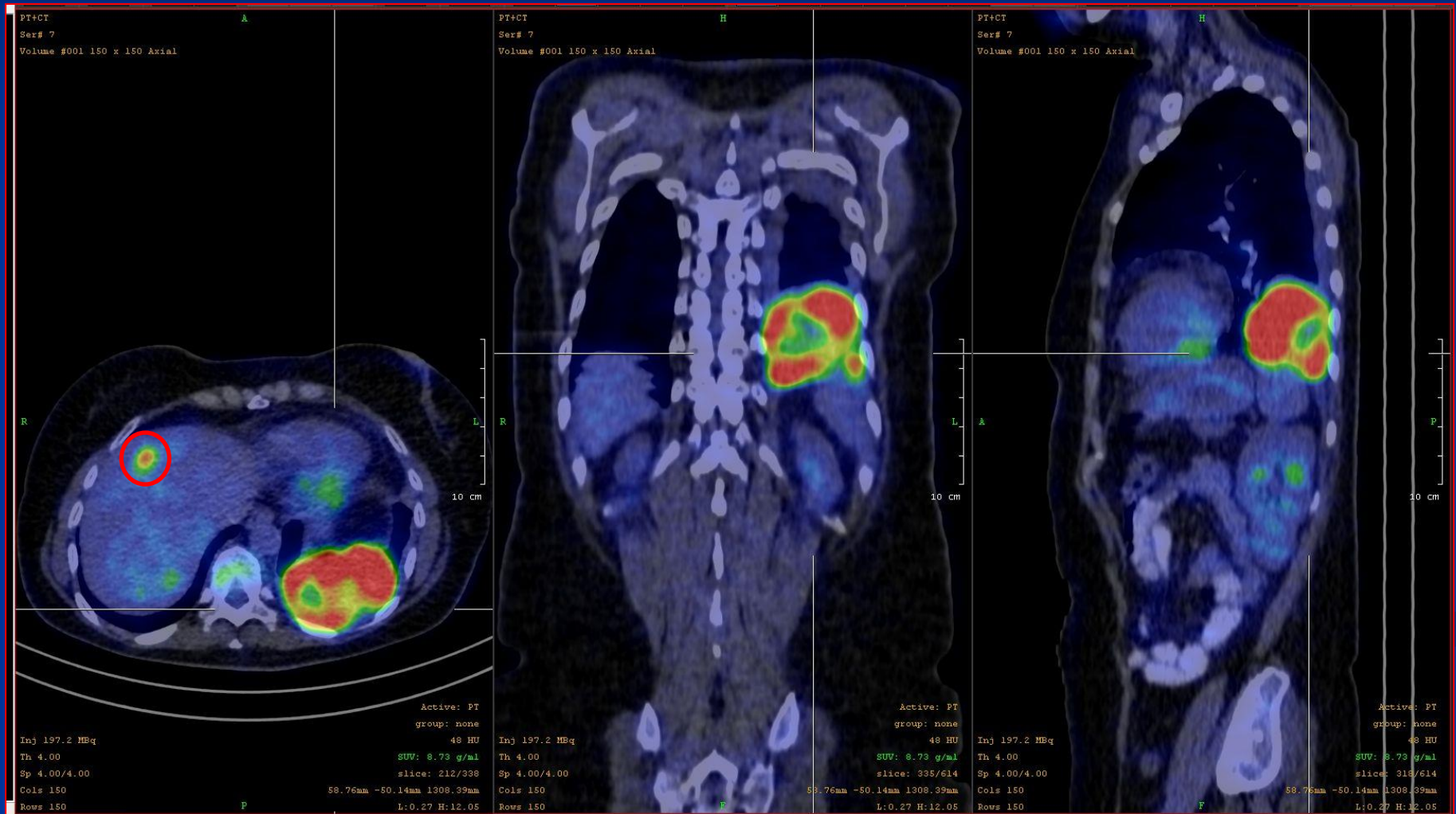
SUV (standardized uptake value)

- Szemikvantitatív index (standardizált felvételi érték)
- Az elnyelés-korrigált képen látható tumor fölé helyezett VOI 18F-FDG felvétele (MBq/ml) és a beteg testsúlya (kg), vagy testfelszíne (m²) alapján beadott aktivitás hányadosaként számítjuk ki
- A SUV kiszámításához a beteg valamennyi hozzáférhető, jellemző adata szükséges (testsúly, magasság, vércukor szint), a beadott radiofarmakon adatai is (a beadott 18F-FDG aktivitása, az elkészítés időpontja, a beadás időpontja – bomlás-korrektúra!)
- SUV_{max} a legjellemzőbb – **terápia követés**

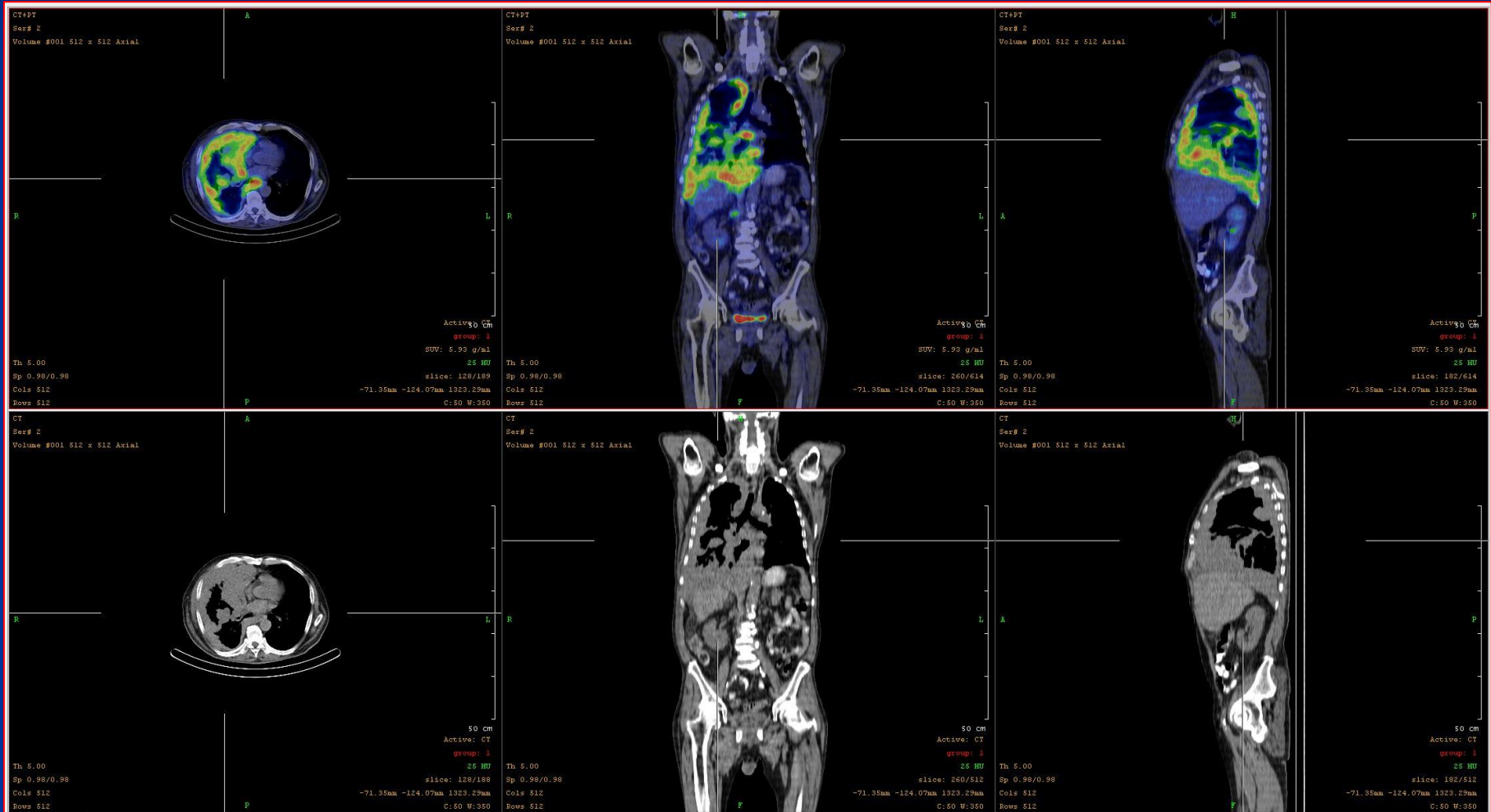
Tüdőtumor, azonos oldali hilusi nyirokcsomó metastasisissal

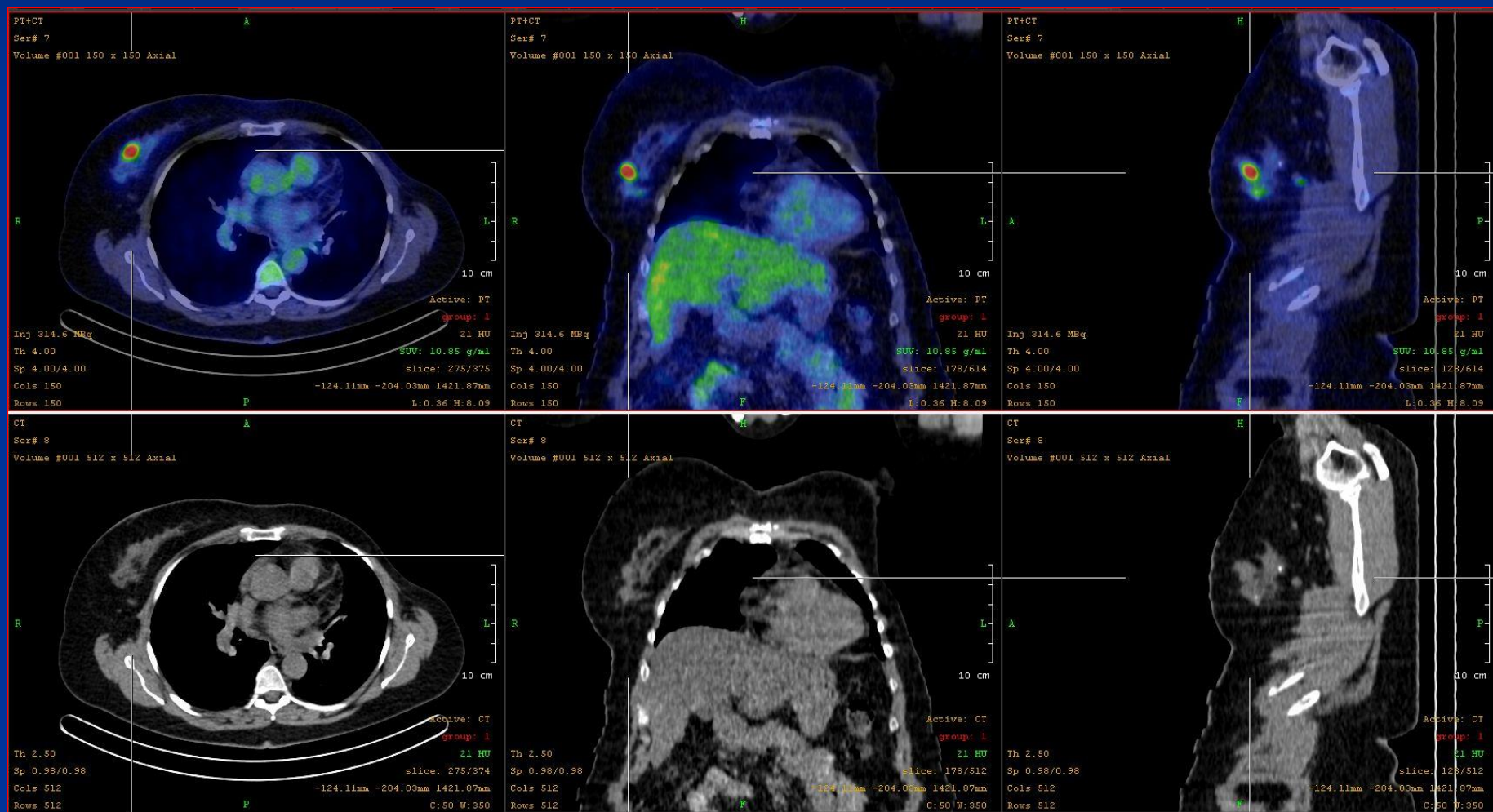
Necroticus tüdőtumor májmetastasisissal

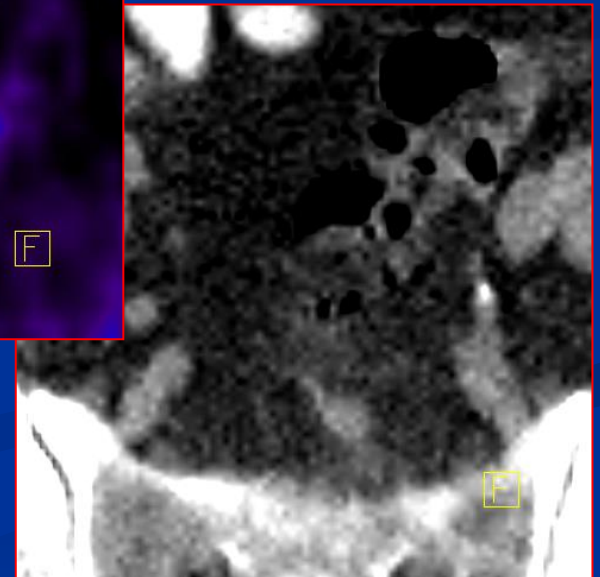
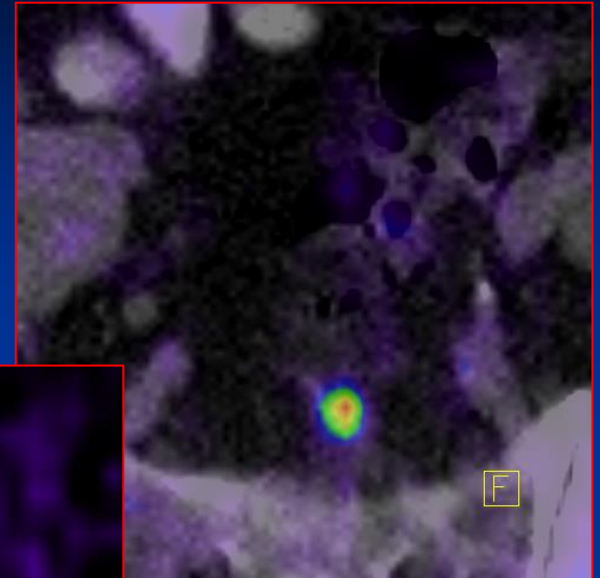
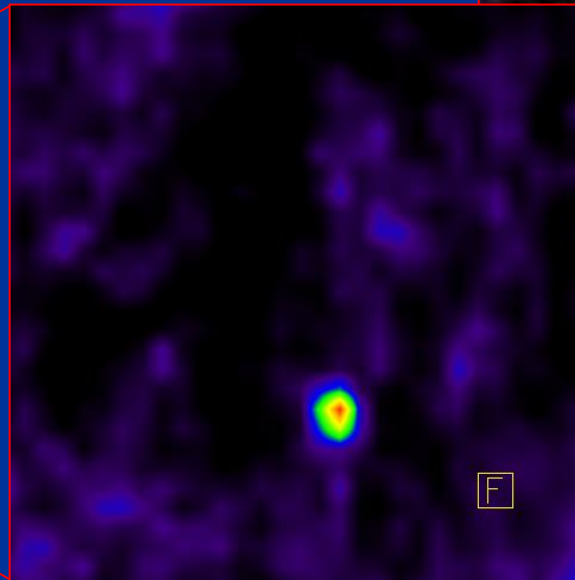
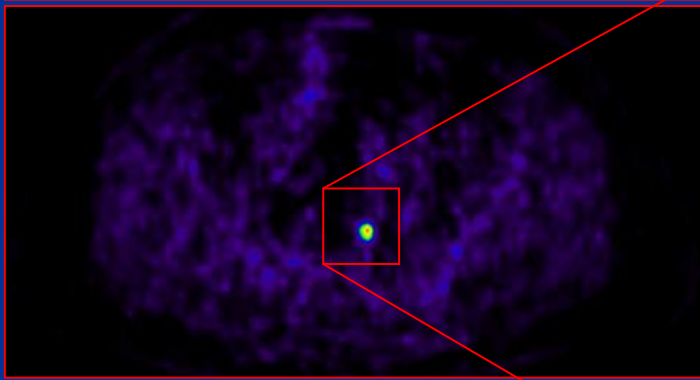
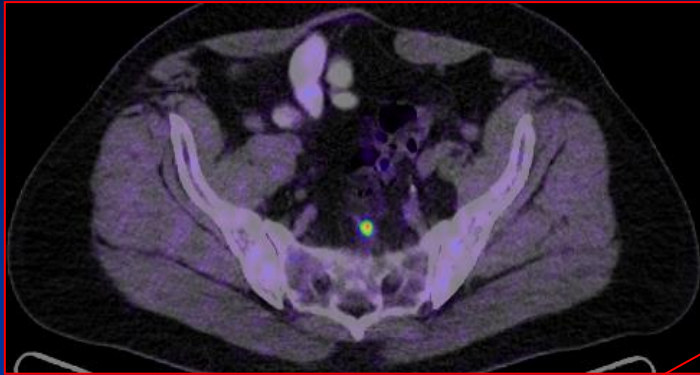
Mesothelioma a jobb mellkasfélben, paraaorticus nyirokcsomó érintettség

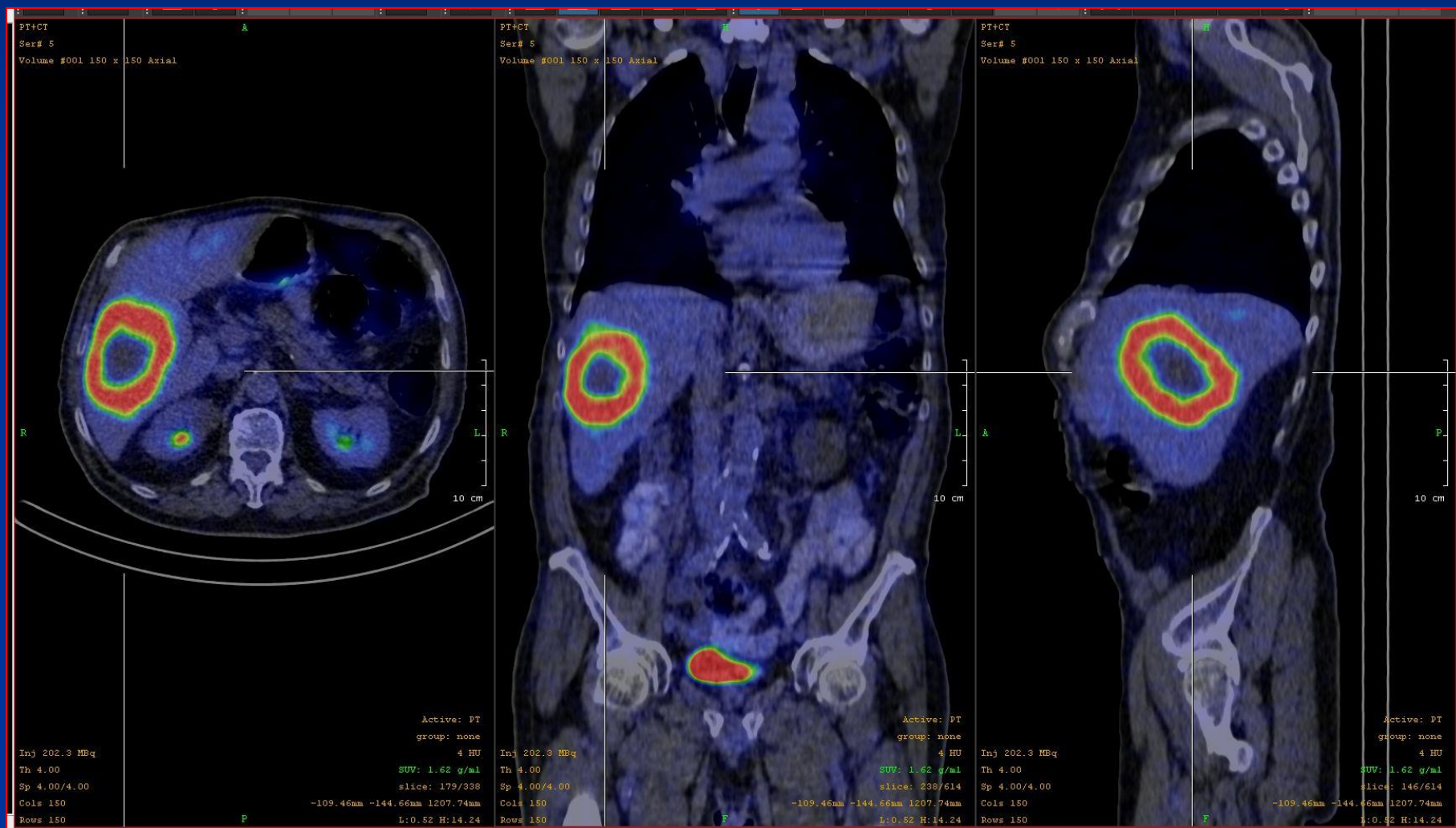
Jobb oldali emlőtumor

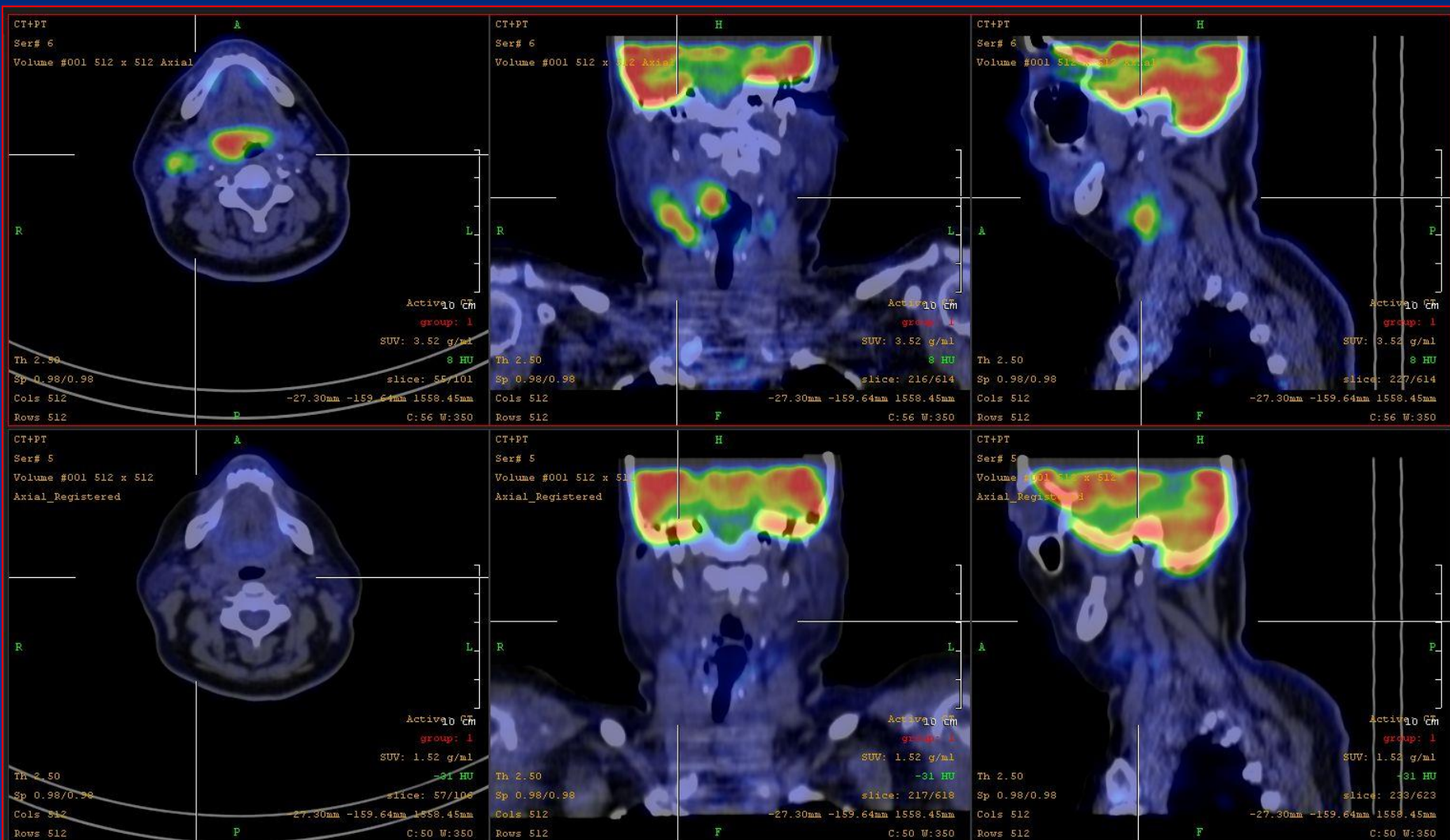
Local recidiva – sigma cc

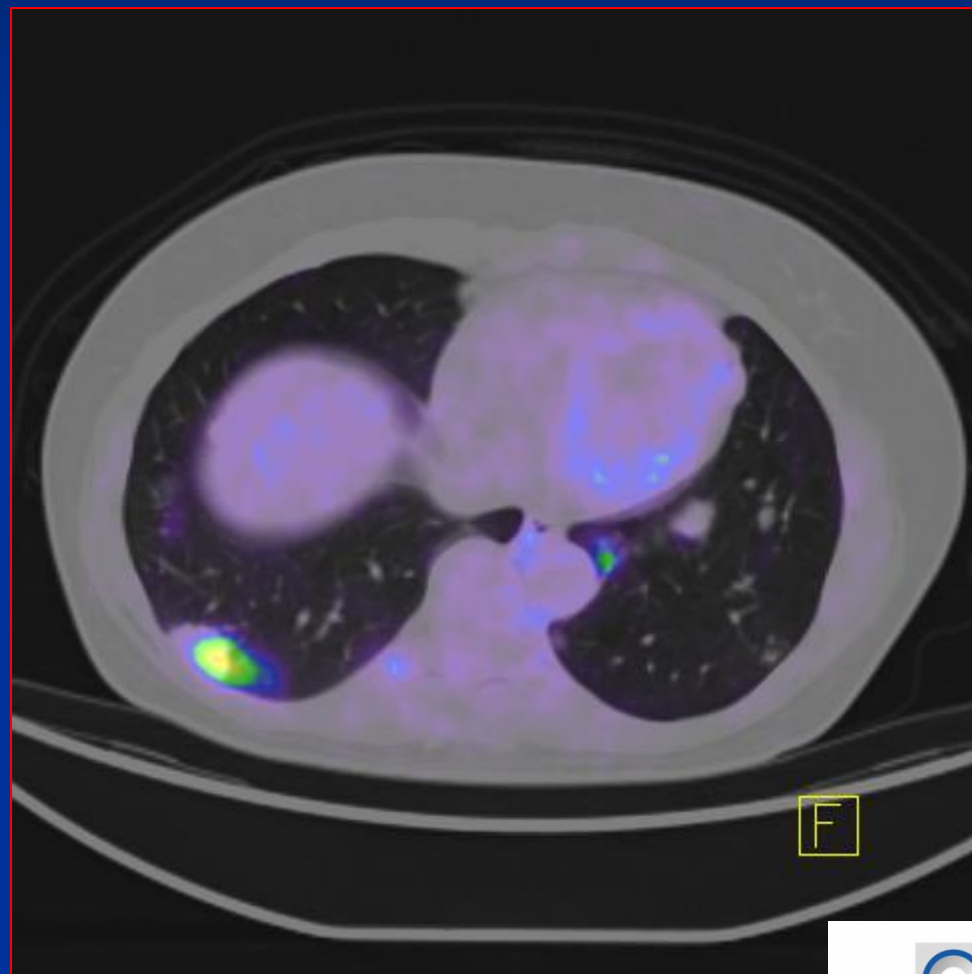
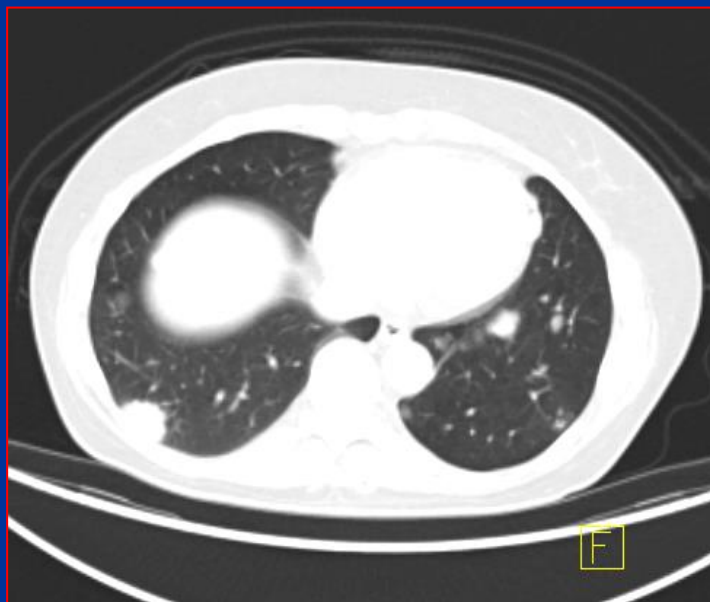
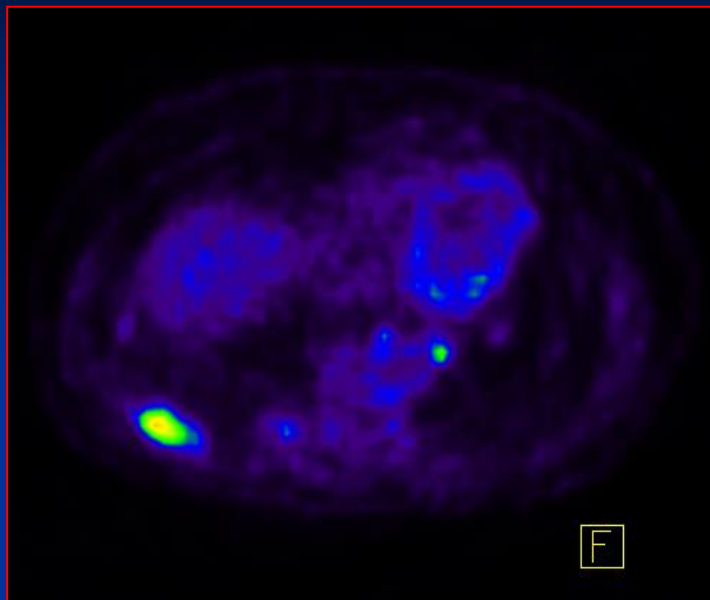
Necroticus májmetastasis colon carcinomában

Nyaki tumor terápia követés

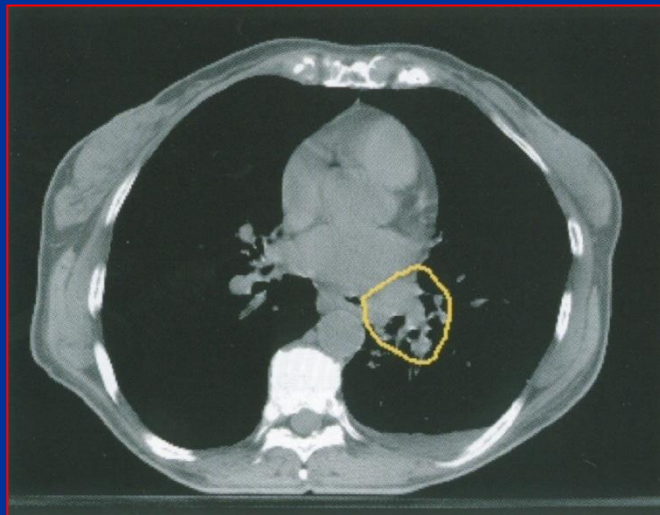
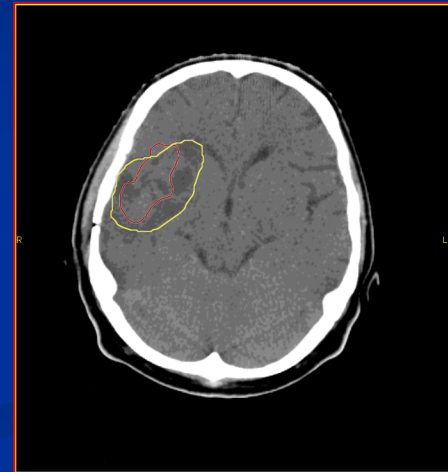
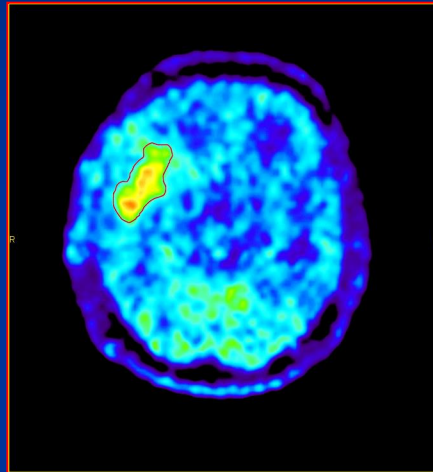
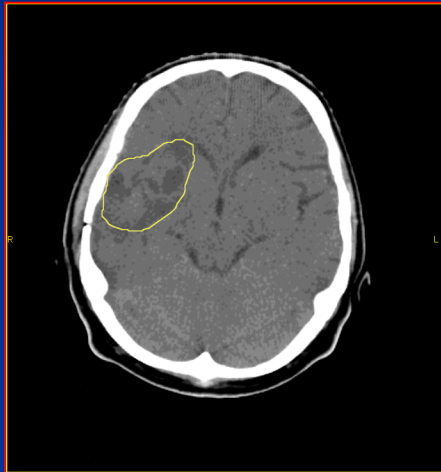

Biopsia helyének meghatározása

Besugárzás-tervezés

GTV meghatározás

Radioterápiás lehetőségek

„Hagyományos” alkalmazások

- Pajzsmirigyrák (nagy dózisú ¹³¹-jód)
- Csontmetastasis (többféle)

Újabb alkalmazások

- ¹³¹-jód-MIBG
- Radiopetid terápia (somatostatin analógok)
- Radioimmun terápia (Zevalin)
- Xofigo terápia (²²³-radium, alfa-sugárzó)

¹³¹Jód-NaI terápia

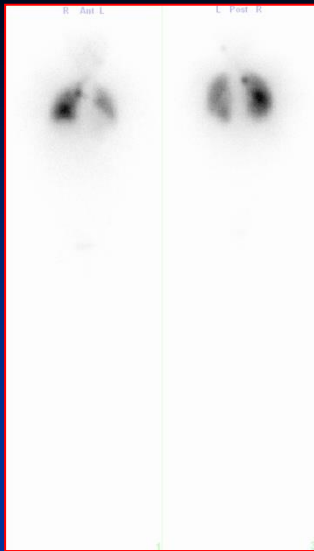
- **Papilláris, folliculáris pajzsmirigyrák**

A kezelés célja:

- műtét után adjuváns, vagy palliatív
- 1000 - 3700 MBq ¹³¹Jód (β-sugárzó!)
- *rekombináns humán TSH alkalmazása!*
- csak kórházi osztályon
- totál thyreoidectomia után a jód-felvevő metastasisok kezelésére is alkalmas
- utána hormonpótlás szükséges
- ***Egésztest vizsgálat és nyaki SPECT/CT vizsgálat***
a remnant és a metastasisok kimutatására a kezelés utáni 4. napon (γ-fotonja is van!)

Nyirokcsomó- és tüdőmetastasis papilláris carcinoma nagy dózisú ¹³¹I-jód terápiája után

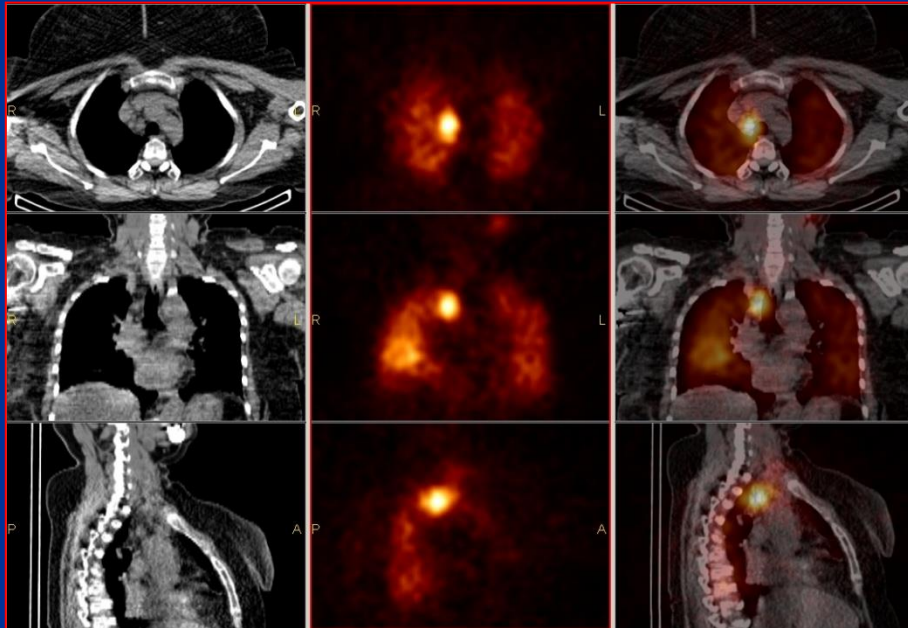
Egésztest
vizsgálat

CT

SPECT

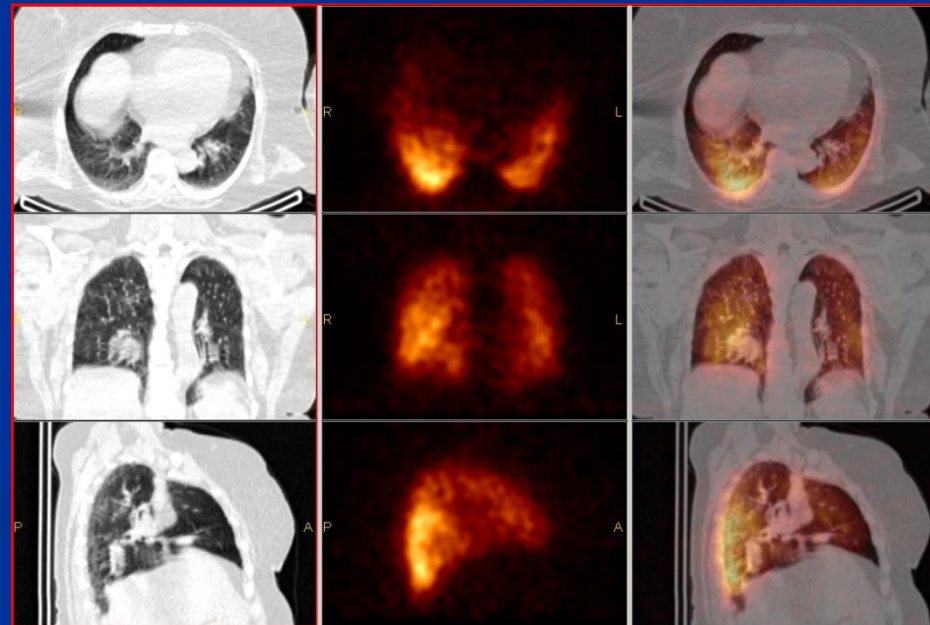
SPECT/CT

CT

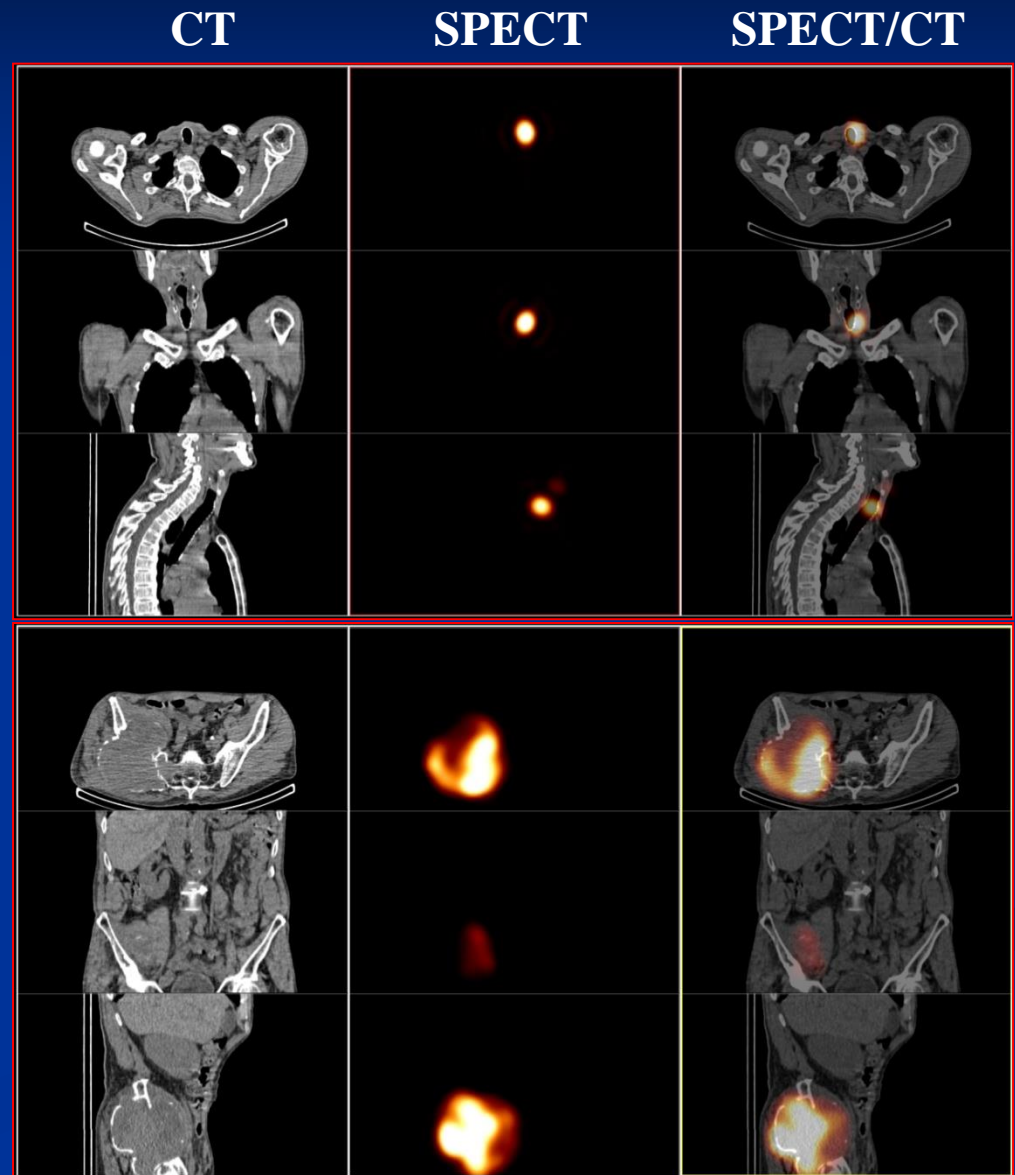
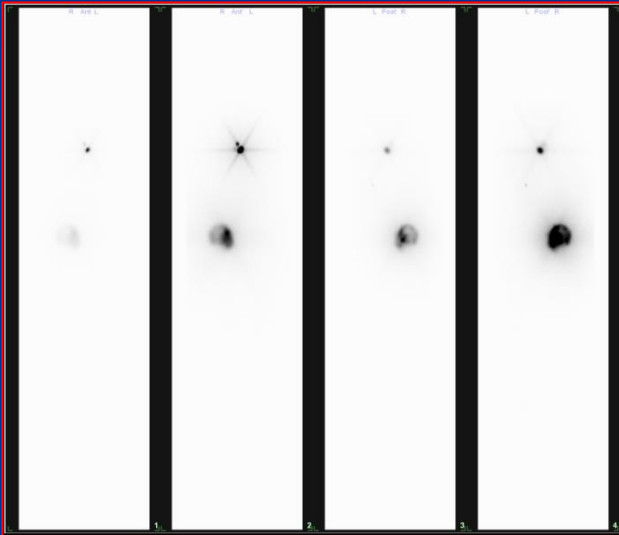
SPECT

SPECT/CT

Follicularis cc local recidívája + nagykiterjedésű csont és lágyrész metastasisa

Egésztest vizsgálat

131-jód-MIBG terápia

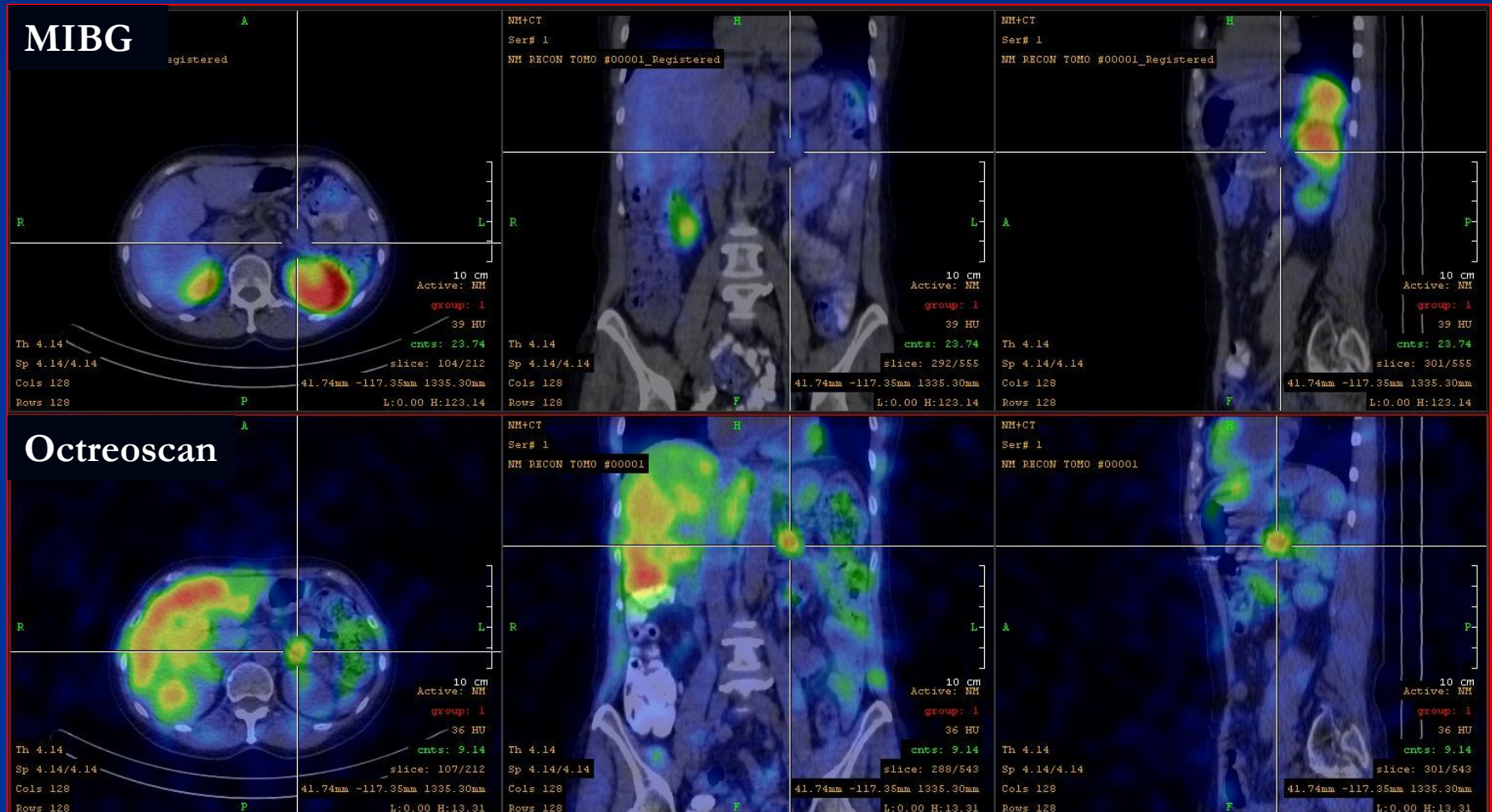
- **Malignus pheochromocytoma:**
  - tumor térfogat csökkentés
  - hormon szekréció csökkentés
  - progresszió gátlás
  - tünetek csökkentése (RR, izzadás, csontfájdalom)
- **Neuroblastoma:**
  - preoperatív és/vagy adjuváns terápia
  - myeloablatív kezelés – csontvelő transzplantáció előtt (4.0 Gy teljes-test dózis elérése)
  - terápia rezisztens esetekben palliatív

Radiopeptid terápia

– somatostatin analógok

- Specifikus – receptor affinitás
- Metabolikus és jelzési stabilitás, tartósan a szervezetben marad
- **Radiofarmakonok:**
  - - 177-lutécium-DOTA-tyr-octreoTATE
  - - 90-yttrium-DOTA-tyr-octreotid(TOC)
  - - 90-yttrium-DOTA-LANtreotid
- **Indikációk:**
  - - neuro-ektodermális tumorok
  - - carcinoid, tüdő (SCLC), emlő, pm, lymphoma
  - - agy: medulloblastoma, glioma

MIBG és Octreoscan vizsgálat az effektív radioterápia (β -sugárzó izotóppal jelzett azonos molekula) kiválasztásához

Köszönöm figyelmüket!